

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární pedagogiky

Diplomová práce

Jana Kráčmarová

**Postavení MŠ a 1. stupně ZŠ ve školské vzdělávací
soustavě a obraz veřejného mínění na tyto instituce**

Olomouc 2012

vedoucí práce: Mgr. Dominika Stolinská

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Bělkovicích – Lašanech dne 29.února 2012

.....

Upřímně tímto děkuji vedoucí mé diplomové práce paní Mgr. Dominice Stolinské, za odbornou pomoc a poskytování rad při vypracování diplomové práce, a dále mé rodině za její trpělivost a morální podporu během celého mého studia.

Obsah

ÚVOD.....	7
1 Vzdělávání v České republice.....	9
1. 1 Formy vzdělávání.....	9
1. 2 Současná struktura školské vzdělávací soustavy v České republice.....	10
1. 3 Zařazení preprimárního a primárního vzdělávání do vzdělávacího systému u nás a v ostatních zemích.....	11
2 Mateřská škola v České republice.....	17
2. 1 Geografická dostupnost mateřských škol.....	17
2. 2 Historický vývoj mateřských škol v Českých zemích.....	18
2. 3 Současné pojetí mateřské školy.....	20
2. 4 Vzdělávání v mateřské škole.....	20
2. 4. 1 Poslání mateřské školy a role učitele.....	20
2. 4. 2 Systém kurikulárních dokumentů.....	22
2. 4. 3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	23
2. 4. 3. 1 Obecná charakteristika RPV PV.....	23
2. 4. 3. 2 Podmínky předškolního vzdělávání stanovené v RPV PV.....	24
2. 4. 3. 3 Cíle předškolního vzdělávání vytyčené v RPV PV.....	25
2. 4. 3. 4 Vzdělávací obsah v RPV PV.....	27
2. 4. 4. 5 Kurikulum ve školním vzdělávacím programu.....	27
2. 5 Legislativní rámec.....	28
2. 5. 1 Zřizování mateřských škol.....	28
2. 5. 2 Organizace v mateřských školách.....	29
2. 5. 3 Úplata za vzdělání v mateřských školách.....	30

2. 5. 4 Povinná dokumentace v mateřských školách.....	30
3 Primární vzdělávání v České republice.....	32
3. 1 Geografická dostupnost základních škol.....	32
3. 2 Historický vývoj základního školství v Českých zemích.....	33
3. 3 Současné pojetí základní školy – primárního vzdělávání.....	35
3. 4 Vzdělávání na primární škole.....	36
3. 4. 1 Poslání prvního stupně základní školy a role učitele.....	36
3. 4. 2 Systém kurikulárních dokumentů.....	38
3. 4. 3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	38
3. 4. 3. 1 Obecná charakteristika RVP ZV.....	38
3. 4. 3. 2 Cíle primárního vzdělávání.....	39
3. 4. 3. 3 Vzdělávací obsah primárního vzdělávání.....	42
3. 5 Legislativní rámec.....	43
3. 5. 1 Zřizování prvního stupně základní školy.....	43
3. 5. 2 Přijímání žáků do základní školy.....	44
3. 5. 3 Organizace vzdělávání na 1. stupni základní školy.....	44
3. 5. 4 Povinná dokumentace na 1. stupni základní školy.....	45
3. 5. 5 Hodnocení žáků na 1. stupni základní školy.....	45
3. 5. 6 Ukončení základního vzdělávání.....	46
4 Kontinuita preprimárního a primárního vzdělávání.....	47
5 Praktická část.....	48
5. 1 Cíl výzkumu.....	48
5. 2 Použité metody.....	48

5. 3 Výsledky průzkumu.....	49
Shrnutí.....	68
Závěr.....	69
Použitá literatura.....	70
Seznam příloh	
Anotace	

Úvod

Výběr tématu mé diplomové práce „**Postavení MŠ a 1. stupně ZŠ ve školské vzdělávací soustavě a obraz veřejného mínění na tyto instituce**“ nebyl náhodný. Pracuji ve školství už dvacet čtyři let a z toho téměř osmnáct let jako ředitelka jednotřídní mateřské školy.

Přestože je mateřská škola už od roku 1948 podle Zákona o základní úpravě jednotného školství prvním článkem vzdělávací soustavy, její význam je vzhledem k prvnímu stupni základního školství neustále podceňován ze strany veřejnosti a někdy, v ojedinělých případech i ze strany učitelek a učitelů prvního stupně. Stále se vedou diskuse, zda je mateřská škola stejně potřebná jako škola základní, jestli má stejnou úroveň, jestli pedagogové jsou dost aprobovaní, jestli mají, či nemají mít vysokoškolské vzdělání a řada dalších.

To byl i jeden z důvodů, proč jsem začala obor učitelství prvního stupně základní školy studovat. Zajímalo mě, jestli práce na základní škole je náročnější, obtížnější a v čem je jiná než práce v mateřské škole. Po pěti letech studia a absolvování praxe na základní škole jsem došla k závěru, že každá instituce, jak mateřská škola, tak i škola základní má svá specifika, ale také k tomu, že obě instituce jsou pro výchovu a vzdělání dětí z mého pohledu nezbytné.

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit názory, postoje, poznatky a případně uplatnění vlastní zkušenosti široké veřejnosti se školou mateřskou a základní.

Diplomovou práci jsem rozdělila na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje čtyři kapitoly, ve kterých jsem se pokusila stručně charakterizovat mateřskou školu (preprimární vzdělávání) a 1. stupeň základního vzdělávání (primární vzdělávání), jejich historický vývoj a postavení ve vzdělávací soustavě České republiky a v okolních evropských státech a návaznost 1. stupně základní školy na školu mateřskou. V první kapitole se zabývám celkovým pohledem na vzdělávání v České republice a jeho významem pro společnost. Dále zde také porovnávám zastoupení mateřské školy 1. stupně základní školy ve školské vzdělávací soustavě u nás a v okolních zemích. Druhá kapitola se týká už samotné mateřské školy a jejího významu. Rozdělila jsem tuto kapitolu pro lepší přehlednost a bližší seznámení s touto institucí do několika podkapitol (geografickou dostupnost, historický vývoj, současné pojetí mateřské školy, vzdělávání

v mateřské škole a legislativu v mateřské škole), které by měly přinést čtenáři diplomové práce lepší přehled o instituci zvané mateřská škola. Třetí kapitola je vymezená pro 1. stupeň základní školy. Je podobně zpracována jako škola mateřská do několika podkapitol (geografickou dostupnost, historický vývoj, současné pojetí základní školy, vzdělávání v základní škole a legislativu v základní škole) a tyto podkapitoly slouží rovněž pro vytvoření celistvého obrazu na instituci zvanou základní škola. V poslední čtvrté kapitole teoretické části jsem se pokusila popsat důležitost mateřské školy jako prvního stupně školské vzdělávací soustavy pro úspěšný vstup do školy základní a vzájemnou provázanost obou zařízení nejenom po stránce formální (návaznost legislativní), ale také po stránce praktické. Snahou teoretické části je poskytnout náhled na komplexitu pojetí primárního a preprimárního vzdělávání.

V praktické části mé diplomové práce jsem zkoušela prostřednictvím uskutečněného výzkumu zjistit, jaký názor má na preprimární a primární vzdělávání široká veřejnost. Oslovila jsem formou dotazníku celkem 135 respondentů, různého vzdělání, věku a pohlaví. Názory respondentů jsou uvedeny v jimi vyplněných dotaznících a jsou zpracovány v praktické části této diplomové práce.

Teoretická část

1 Vzdělávání v České republice

Každý člověk by se měl vzdělávat po celý svůj život, od narození až do smrti. To je trendem současné vzdělávací politiky v naší zemi i v celé Evropě.

„ ...První, co si přejeme, je, aby tak plně a k plnému lidství mohl být vzděláván ne jeden člověk nebo několik nebo mnoho, nýbrž všichni lidé vespolek i každý zvlášť, mladí i starší, bohatí i chudí, urození i nezrození, muži i ženy, zkrátka každý, komu se stalo údělem narodit se člověkem; aby konečně jednou bylo celé lidské pokolení vzděláno po všech věkových stupních, stavech, pohlavích i národech.

Za druhé si přejeme, aby se každému dostalo uceleného vzdělání, aby byl správně vycvičen nikoli jen v jediné věci nebo v několika málo, nýbrž ve všech, které dovršují podstatu lidskosti, aby dovedl vědět pravdu a nezavádět klamem... moudře mluvit o všem se všemi, když je třeba, v ničem nebýt němý...“

(Obecná porada o nápravě věcí lidských, 2007)

1.1 Formy vzdělávání

Rozlišujeme tři základní pojmy vzdělávání.

1. **Formální vzdělávání** je vzdělávání, které je realizováno v rámci vzdělávacích institucí, jejichž funkce, cíle, obsah, prostředky a způsoby hodnocení jsou definovány a legislativně vymezeny.

2. **Neformální vzdělávání** je organizované, systematické vzdělávání, které se uskutečňuje mimo formální vzdělávací systém, organizované např. nadacemi, kulturními institucemi. Poskytuje vzdělávání pro určité skupiny populace, dospělé i děti ve vybraných typech, formách a obsahových oblastech a je organizováno různými institucemi (např. podniky, nadacemi, kluby i školami). Zahrnuje programy funkční gramotnosti pro dospělé, zdravotní výchovu, řadíme sem kurzy rekvalifikace, kurzy práce na PC apod.

3. **Informální vzdělávání** chápeme jako celoživotní proces získávání znalostí, dovedností, osvojování si postojů na základě každodenních zkušeností, z prostředí a kontaktů s ostatními lidmi. Je uskutečňováno v rodině, mezi vrstevníky, při cestování, četbě apod.

Nejnižším stupněm vzdělání je vzdělávání v mateřských školách, vzdělávání dětí již od předškolního věku. Není to vzdělávání v pravém slova smyslu, ale získávání formou her potřebných dovedností, vědomostí a návyků tolik potřebných pro úspěšný vstup do základní školy. V základní škole už začíná samotné vzdělávání a pokračuje na dalších stupních škol podle schopností jednotlivců. (ŠMELOVÁ, 2004)

Česká republika má velmi dobrou vzdělávací soustavu, která se skládá z několika stupňů vzdělání. Vzdělání je v České republice bezplatné s výjimkou soukromých škol, to znamená, že vzdělání je umožněno všem občanům České republiky bez ohledu na finanční situaci a bez jakékoliv diskriminace (rasa, barva pleti, víra, náboženství, národnost, majetek ...). Školní docházka je povinná pouze na základní škole (první a druhý stupeň), ostatní stupně škol jsou nepovinné. Absolvováním základního vzdělání má každý občan ukončené povinné vzdělání. Je na rozhodnutí každého jednotlivce, zda bude v dalším vzdělání pokračovat na dalších stupních vzdělávání, nebo zůstane u vzdělání pouze základního. V současné době je pouze minimum lidí pouze se základním vzděláním.

1.2 Současná struktura školské vzdělávací soustavy v České republice

Podle Mezinárodní standardní klasifikace – ISCED (International Standard Classification of Education) je školská vzdělávací soustava v České republice členěna na několik stupňů vzdělání, počínaje mateřskou školou a konče vysokoškolským vzděláním (ISCED 0 – ISCED 6). Klasifikace ISCED se již řadu let aktualizuje. V listopadu 1997 byly na Generální konferenci UNESCO v Paříži schváleny změny týkající se úrovně vzdělávání i oborů vzdělávání.

ISCED 0 - Mateřská škola – preprimární vzdělávání je nepovinné a je určeno pro děti od 3 do 6 let.

ISCED 1, ISCED 2 - Základní škola – je složena z prvního a druhého stupně, primárního a nižšího sekundárního vzdělávání. Základní školu povinně navštěvují žáci ve věku od 6 do 15 let. Součástí základního vzdělávání jsou i základní školy speciální pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dokladem o dosažení základního vzdělání je vysvědčení o úspěšném dokončení 9. ročníku (případně 10. ročníku) základního vzdělávání, případně 2. ročníku šestiletého gymnázia, respektive 4. ročníku osmiletého gymnázia, či osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, popřípadě vysvědčením vydaným po úspěšném ukončení kurzu pro získání základního vzdělání.

ISCED 3 – Střední vzdělávání – je realizované jako střední vzdělání s maturitní zkouškou zakončené státní maturitou (gymnaziální obory, ostatní obory), střední vzdělání s výučním listem, konzervatoř.

ISCED 4 – Nástavbové studium – ukončené maturitou, nebo výučním listem

ISCED 5 - Podmínkou studia na tomto stupni vzdělání je složení maturitní zkoušky.

- Vyšší odborná škola je zakončená absolutoriem s titulem diplomovaný specialista (Dis.)

- Vysoká škola – zahrnuje 1. Bakalářské studijní programy ukončené státní závěrečnou zkouškou s titulem bakalář (Bc.), 2. Magisterské vzdělávací programy ukončené státní závěrečnou zkouškou s titulem magistr, inženýr, (Mgr., Ing., MUDr., MVDr.,....). Na bakalářské studijní programy mohou navazovat magisterské studijní programy ukončené státní závěrečnou zkouškou s titulem Mgr., Ing.,....

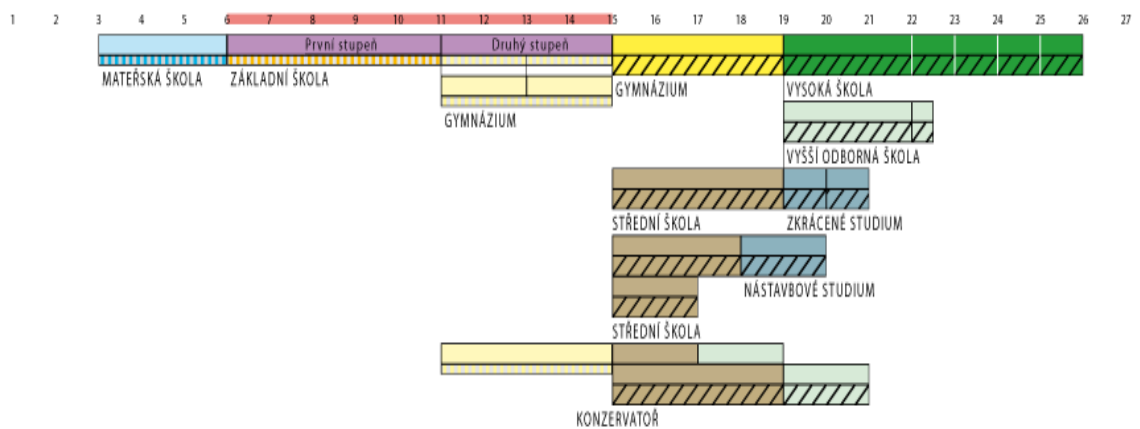
ISCED 6 - Vysoká škola – doktorské studijní programy, navazují na vysokoškolské vzdělání ukončené státní závěrečnou zkouškou a jsou ukončeny státní doktorskou zkouškou s titulem např. Ph.D., Th.D.,....

Tento stupeň vzdělání je nejvyšším stupněm vzdělávacího systému České republiky .
(Příloha č.1 Současná struktura školské vzdělávací soustavy v České republice)

1.3 Zařazení preprimárního a primárního vzdělávání do vzdělávacího systému u nás a v okolních zemích.

V této podkapitole jsem se snažila porovnat vzdělávací systémy v České republice a v okolních zemích. Zjišťovala jsem, zda je mateřská škola v některé z okolních zemí součástí vzdělávací soustavy tak jako u nás a v jakém věku žáci ukončují preprimární a primární vzdělávání.

Schéma č. 1 Školská vzdělávací soustava v České republice

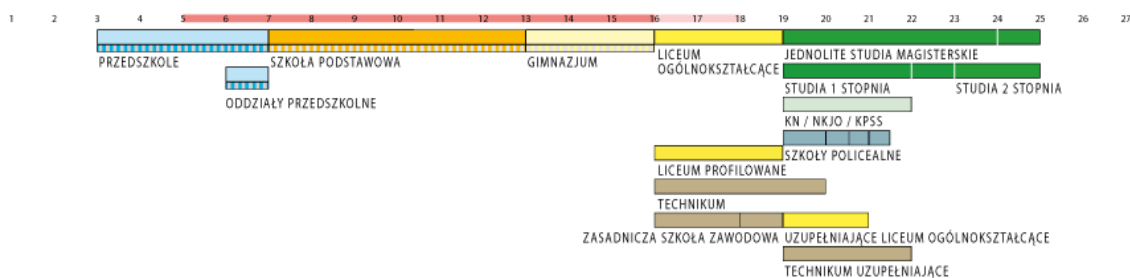
(CZECH- REPUBLIC, 2011)

Česká republika - předškolní výchova v České republice je součástí vzdělávacího systému s dlouholetou tradicí. Není povinná a je určena převážně dětem ve věku od 3 do 6 let. Je realizovaná mateřských školách státních i soukromých. Přestože není docházka dětí povinná, je velmi vysoká okolo 85% pro děti od 3 do 6 let a z toho okolo 92% pro děti v posledním roce před nástupem do základní školy.

- primární vzdělávání je součástí povinné devítileté školní docházky a je realizováno jako pětileté pro děti od 6 do 11 let. Všichni žáci začínají školní docházku prvním stupněm základní školy, druhý stupeň už mohou absolvovat na víceletých gymnáziích, nebo konzervatořích. Obě instituce spadají pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

(CZECH- REPUBLIC, 2011)

Schéma č. 2 Školská vzdělávací soustava v Polsku

(POLAND, 2011)

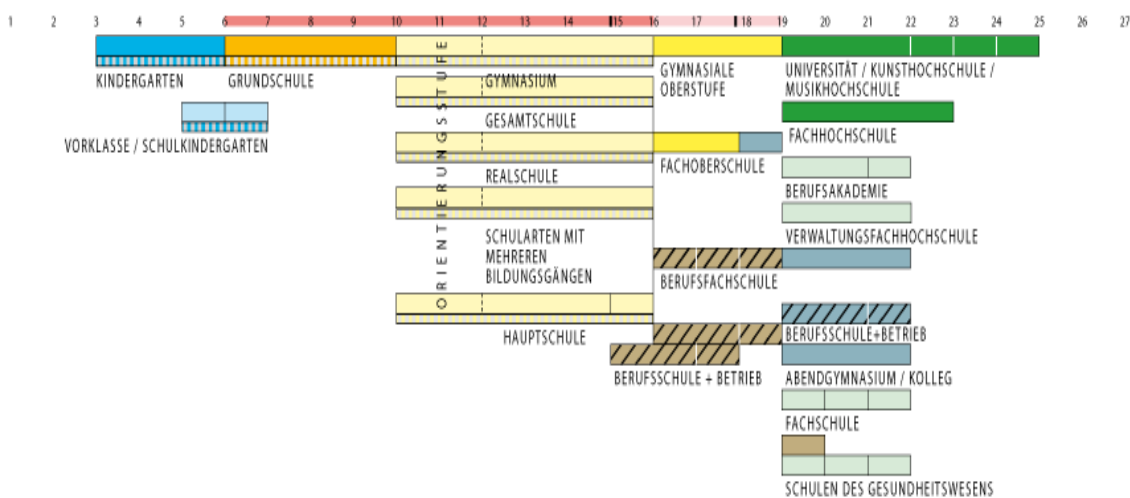
Polsko - předškolní výchova v Polsku je nepovinná a je zajišťována pro děti od 3 do 7 let. Od 6 do 7let jsou zřizovány přípravné třídy. Je součástí Polské vzdělávací soustavy.

- Primární vzdělávání se uskutečňuje v rámci povinné školní docházky, která je od 7 do 16 let. Primární stupeň je šestiletý pro děti od 7 do 13 let.

Polský vzdělávací systém je centrálně řízen Ministerstvem školství a ministerstvem vědy a vysokého školství.

(POLAND, 2011)

Schéma č. 3 Školská vzdělávací soustava v Německu

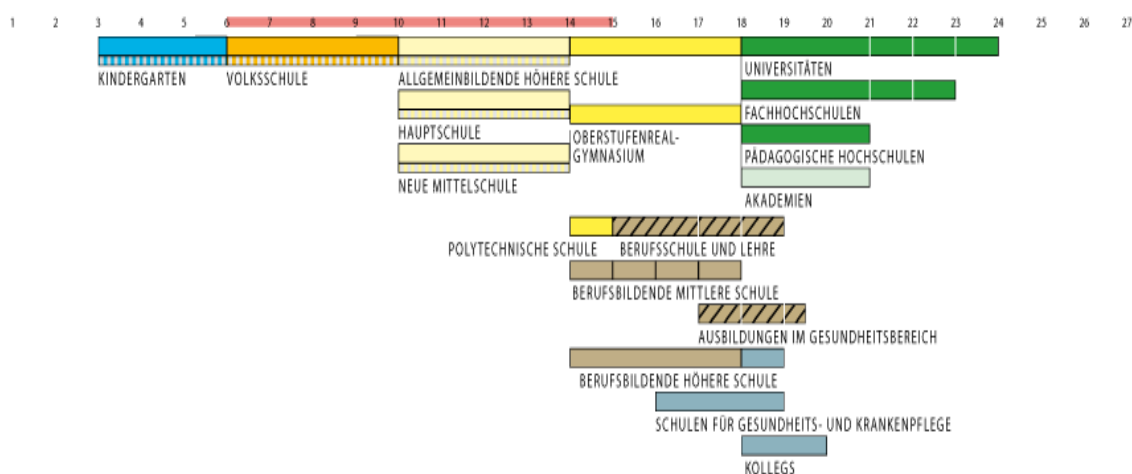
(GERMANY, 2011)

Německo – Předškolní výchova v Německu je zajišťována tak jako v České republice státními i soukromými mateřskými školami (Kindergarten) pro děti od 3 do 6 let. Rozdíl je v tom, že většina mateřských škol je otevřena pouze dopoledne pět dní v týdnu, ale pouze některé jsou otevřeny i v odpoledních hodinách. Předškolní výchova není v Německu zařazena do státem organizovaného vzdělávacího systému tak jako v České republice a je zcela dobrovolná. Vládní dohled ve většině spolkových zemí vykonává nad předškolním vzděláváním ministerstvo sociálních věcí, pouze v některých spolkových zemích (Bavorsko a Dolní Sasko) zodpovídá ministerstvo školství.

- Primární vzdělávání je tak jako v České republice povinné. Všechny děti začnou navštěvovat základní školu (Grundschulen) od prvního do čtvrtého ročníku. Na rozdíl od naší země je délka primárního vzdělávání pouze čtyři roky (v Českých zemích pět let). Grundschule dává dětem základy pro sekundární vzdělání.

Na rozdíl od mateřských škol je nejvyšším orgánem dozoru Spolkové ministerstvo školství umění a kultury. (GERMANY, 2011)

Schéma č. 4 Školská vzdělávací soustava v Rakousku

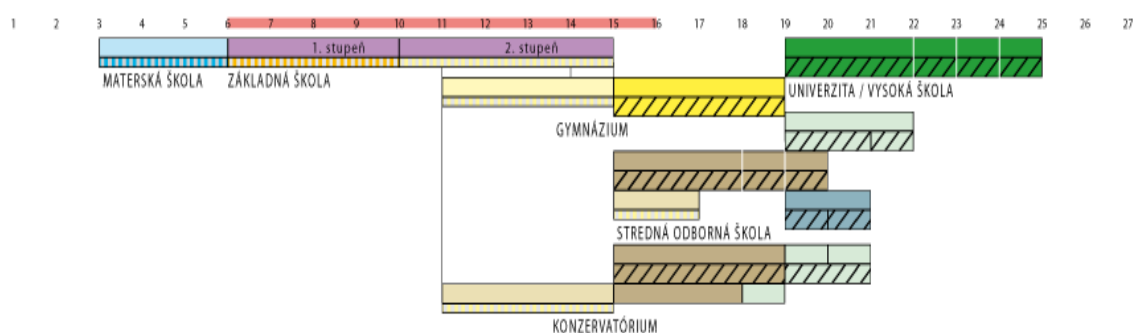
(AUSTRIA, 2011)

Rakousko – Předškolní výchova v Rakousku je nepovinná pro děti od 3 do 6 let tak jako v České republice. Mateřské školy jsou zde tak jako u nás veřejné, které se zřizují na úrovni spolkové (na úrovni země, nebo obce) a mateřské školy soukromé, které řídí zákonná sdružení, církve, nebo církevní řády. Nejvíce je tak jako v České republice škol zřizovaných obcí. Na rozdíl od České republiky není předškolní vzdělávání zařazeno do Rakouského vzdělávacího systému.

- Primární vzdělávání je pro děti od 6 let v národní škole (Volksschule), která má na rozdíl od České republiky pouze čtyři stupně, to znamená že je pro děti do 10 let. Na základních školách se zřizují přípravné ročníky (Vorschulstufe) pro děti, které už mají 6 let, ale nejsou na školu dost zralé. Tyto přípravné třídy jsou na rozdíl od předškolního vzdělávání součástí školské soustavy. Děti z přípravných tříd pak mají pětileté primární vzdělávání.

Spolkové ministerstvo vyučování a kultury je nejvyšším orgánem dozoru pro základní a střední vzdělávání. (AUSTRIA, 2011)

Schéma č. 5 Školská vzdělávací soustava na Slovensku

(SLOVAKIA, 2011)

Slovensko – Slovenská republika má podobnou vzdělávací soustavu jako Česká republika. Předškolní výchova je nepovinná, pro děti od 3 do 6 let. Je prvním stupněm školské vzdělávací soustavy. Zajímavostí je, že na rozdíl od ČR je v každé třídě stanoven jiný maximální počet dětí.

20 dětí od 3 do 4 let

23 dětí od 4 do 5 let

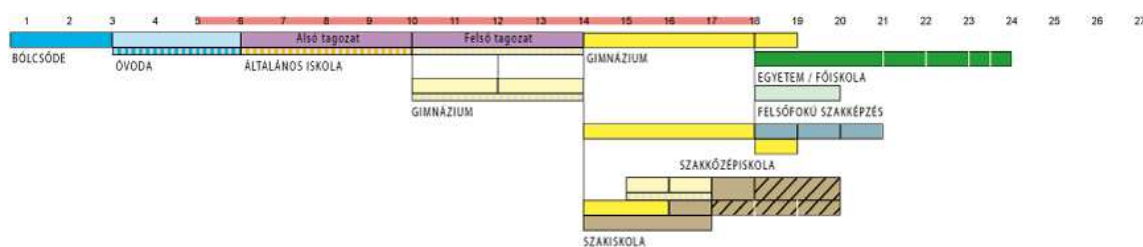
25 dětí od 5 do 6 let

20 dětí od 3 do 6 let

- primární vzdělávání je součástí povinné školní docházky a je realizováno jako čtyřleté pro děti od 6 do 10 let. Všichni žáci začínají školní docházku prvním stupněm základní školy, druhý stupeň už mohou absolvovat na víceletých gymnáziích, nebo konzervatořích.

Obě instituce spadají pod Ministerstvo školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky. (SLOVAKIA, 2011)

Schéma č. 6 Školská vzdělávací soustava v Maďarsku

(HUNGARY, 2011)

Maďarsko - Předškolní výchova v Maďarsku je pro děti od 3 do 5 let nepovinná, ale na rozdíl od ČR se děti od 5 let začínají připravovat pod dohledem odborníků (logopedů, psychologů...) na docházku do základní školy. Konečné rozhodnutí o připravenosti na základní školu činí mateřská škola, na rozdíl od ČR, kde tuto povinnost má ředitel základní školy. Pokud mateřská škola rozhodne, že dítě ještě není na základní školu připravené, může dále zůstat v mateřské škole.

- primární vzdělávání je povinné pro děti od 6 respektive od 7 let a je povinnost k přijetí předložit vysvědčení o zralosti dítěte, které vystavuje mateřská škola. Primární vzdělání je čtyřleté – 1. – 4. ročník. (HUNGARY, 2011)

2 Mateřská škola v České republice

Když uslyšíme slovo mateřská škola, vybaví se každému z nás v myslí pravděpodobně jiná vzpomínka na to, co jsme v mateřské škole sami zažili, nebo co jsme prožili s našimi dětmi, popřípadě vnoučaty. Někomu se vybaví bezstarostný dětský čas, jinému příjemná nebo nepříjemná učitelka, také to může být vzpomínka na prostředí, do kterého chodil s pláčem, protože se musel odloučit od maminky, někomu se vybaví oblíbená hračka, ale každý, kdo do mateřské školy chodil si z ní odnesl nějakou vzpomínku, ať dobrou, nebo špatnou. Současná mateřská škola by měla být pro děti místem, které sice nenahradí výchovu v rodině, ale děti by se v ní měly cítit jako doma.

Na několika málo stránkách bych zde chtěla podat obraz současné mateřské školy, její geografické dostupnosti, historie, poslání, vzdělávání a legislativy, aby si každý mohl udělat představu o instituci, která je první článkem školské vzdělávací soustavy v České republice, o instituci zvané mateřská škola.

2.1 Geografická dostupnost mateřských škol

Mateřské školy jsou nejnižším, ale nejpočetnějším typem škol, což vyplývá z možnosti dostupnosti těchto zařízení pro rodiče. Velikost mateřských škol záleží na počtu tříd v jednotlivých mateřských školách, kterých může být různý počet od jednotřídních mateřských škol na malých obcích až po několikatřídní mateřské školy na velkých sídlištích.

V letech 1990 – 1995 byl v naší republice značný pokles dětí, což vedlo k redukování (slučování nebo uzavírání) mateřských škol.

V roce 2002 – 2003 docházelo ke slučování, (většinou už ne k uzavírání) více mateřských škol do jednoho právního subjektu. Často se také mateřské školy stávaly součástí škol základních. Od těchto let se počet narozených dětí až do dnešních dní neustále zvyšuje a obzvláště v posledních letech nastává problém s umístěním dětí do mateřských škol, protože počet žádostí o umístění mnohonásobně překračuje počet volných míst v mateřských školách. Města i obce s tím mají velké problémy. Pro srovnání bych ráda uvedla tabulku, jak závrtně vzrostl počet zamítnutých žádostí o přijetí dětí do mateřských škol. Počet zamítnutých žádostí o přijetí do mateřské školy vzrostl během devíti let více než desetkrát.

Tabulka č. 1 Počet zamítnutých žádostí o přijetí dětí do mateřské školy

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Počet zamítnutých žádostí	3 813	4 673	6 128	6 810	9 570	13 409	19 996	29 632

(EURYDICE, 2010)

Zajímavým faktem je též skutečnost, že se od školního roku 2005/2006 do školního roku 2009/2010 téměř nezměnil počet škol, dokonce se snížil. V roce 2005/2006 byl počet škol 4 834 a v roce 2009/2010 byl počet škol 4 826. Přesto vzrostl nepřímou úměrností k počtu škol počet tříd v těchto školách z 12 409 z roku 2005/2006 na 13 452 tříd v roce 2009/2010. Vzrostl i počet žáků na jednoho učitele z 22,6 na 22,8 v roce 2009/2010. (EURYDICE, 2010)

2.2 Historický vývoj mateřských škol v Českých zemích

Předškolní výchova malých dětí měla velký význam v historii a tento význam trvá až do dnešních dní.

Předchůdci mateřských škol v Českých zemích byly takzvané **opatrovny**, z nichž dvě byly otevřeny v roce 1832 v Praze. Byly to především soukromé dobročinné instituce, které nezajišťovaly pouze hlídání dětí, ale také, a to zejména, dávaly dětem především z chudých rodin základy vzdělání a nejnужnější výchovu. Do roku 1848 bylo v Čechách zřízeno okolo 20 opatroven. (ŠMELOVÁ, 2006).

Šmelová (2006) dále uvádí, že v roce 1869 vyšel **Základní říšský školský zákon (Školský zákon)**, který položil základ novodobé školské soustavy. Měl zásadní význam pro předškolní výchovu, protože umožňoval zakládat „školy pro opatrování, vychovávání a vyučování dítek, které nemohou ještě chodit do školy“ při obecných školách. Jeho prováděcí předpis z roku 1872 vymezil opatrovnám především funkci pečovatelskou na rozdíl od mateřských škol, které měly naplňovat funkci výchovnou. Mateřské školy měly být zřizovány jako bezplatné veřejné instituce.

Od 2. pol. 19. století vedle sebe působily české mateřské školy (pojem mateřská škola použil poprvé Komenský ve svém díle „Informatorium školy mateřské“), které byly zřizovány obcí a německé dětské zahrádky (podle Fröbela), ve kterých se platilo školné. Mateřské školy i dětské zahrádky pracovaly svými metodami a měly své vlastní osnovy.

V roce 1948 vešel v platnost **Zákon o základní úpravě jednotného školství** a tento zákon zařadil mateřskou školu jako součást školské vzdělávací soustavy, jako její sice nepovinný, ale přesto první článek. Počet mateřských škol se velice rozrostl, což bylo důsledkem nástupu žen do zaměstnání. Vyvstala tedy povinnost, zajistit dětem zaměstnaných matek potřebnou výchovnou péči. Všechny mateřské školy byly v této době státní, měly jednotný výchovný program, který zaručoval dětem výchovu v mateřském jazyce.

V roce 1960 vyšel **Zákon o soustavě výchovy a vzdělávání** a vymezil pro předškolní výchovu tři druhy zařízení:

Jesle pro děti do 3 let – spadaly pod ministerstvo zdravotnictví

Mateřskou školu pro děti od 3 do 6 let

Společné zařízení jesle a mateřská škola

V **Programu výchovné práce v pro jesle a mateřské školy z roku 1967** byly zpracovány konkrétní požadavky na děti do pěti složek: rozumové, mravní, estetické, tělesné a pracovní tak, aby byl zajištěn všestranný harmonický rozvoj dítěte po všech stránkách. Tento program byl pro jesle a mateřské školy závazný.

Téměř o deset let později, v roce **1978 byl vydán Zákon o školských zařízeních** a následně i nový **Program výchovné práce**, který byl velice zpochybňován pro svou náročnost, učitelé byli velice svazováni tímto programem ve své práci, protože neměli možnost tvořivé práce s dětmi a nemohli se dětem věnovat podle individuálních potřeb každého dítěte.

Všechny tyto negativní reakce vedly k vytvoření programu nového, **Rámcově vzdělávacího programu (RVP), který byl vytvořený v roce 2001**, ale v praxi se ověřoval až po schválení **Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon)**. Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání byl vydán s účinností od 1.3.2005, je závazný pro všechny mateřské školy, které si podle něj vypracovávají svůj Školní vzdělávací program. Každá mateřská škola má povinnost pracovat podle svého Školního vzdělávacího programu od 1. 9. 2007. (EURYDICE, 2010)

2.3 Současné pojetí mateřské školy

Zákonem č.561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon) „ *se mateřská škola stává legitimní součástí systému vzdělávání. Představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT.*“ (RVP PV,2004)

Zájmem společnosti, je neustálé vzdělávání každého člověka, ať už v mladém, tak i v pozdějším věku, aby mohl lépe komunikovat s okolním světem a lépe se přizpůsobovat potřebám společnosti. Právě předškolní vzdělávání je sice **nepovinné**, ale je počátkem dlouhodobého procesu dalšího vzdělávání.

Současná mateřská škola má za svůj základní cíl rozvoj dítěte předškolního věku, podílí na jeho zdravém rozumovém, tělesném a citovém rozvoji, napomáhá osvojení si základních hodnot, pravidel chování a mezilidských vztahů. Je prvním článkem školské vzdělávací soustavy a vytváří podmínky pro vzdělávání na dalších stupních škol. Mateřská škola je důležitým a nepostradatelným článkem mezi rodinnou výchovou a povinnou školní docházkou, protože napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí v tomto věku.

Neméně důležitým cílem předškolního vzdělání je poskytování speciálně pedagogické péče dětem se speciálně vzdělávacími potřebami. (ŠKOLSKÉ ZÁKONY, 2011)

2.4 Vzdělávání v mateřské škole

V níže uvedených kapitolách bych chtěla krátce charakterizovat poslání preprimárního vzdělávání, roli učitelů a jejich odbornou způsobilost a systém kurikulárních dokumentů platných pro preprimární vzdělávání.

2.4.1 Poslání mateřské školy a role učitele

Mateřská škola, jako institucionální zařízení, je hned po rodičích první, která má možnost podílet se na rozvoji dětské osobnosti už od útlého věku. Je místem, kde děti získávají pod odborným vedením základní poznatky o okolním světě, místem, kde získávají první sociální zkušenosti a v neposlední řadě místem, ve kterém se vyrovnávají a kompenzují nedostatky způsobené odlišným výchovným působením v rodinách. (BÍLÁ KNIHA, 2001)

„ Mateřská škola dnes, stejně jako v budoucnu, má právo i povinnost připravovat děti na nelehké životní situace.“ (KOLLÁRIKOVÁ, PUPALA, 2001)

Současná mateřská škola by měla být pro děti místem, kde by se měly dobře cítit. Výstižné slovo „ mateřská škola“ vyjadřuje místo, které je blízké rodinnému prostředí, ale zároveň je prostředím, které „ *ideálně zajistí rovnováhu mezi svobodným rozvojem osobnosti a lidské jedinečnosti každého dítěte a nezbytně žádoucí mírou omezování, kterou s sebou nese výchova ve formálně utvořené sociální skupině.*“ (KOLLÁRIKOVÁ, PUPALA, 2001)

Mateřská škola by měla být pomyslným mostem pro přechod od svobodného dětství k systematickému vzdělávání. Běžnými, každodenními činnostmi v mateřské škole, jako je hra, respektování určitých pravidel, srozumitelné vyjadřování, pomoc a naslouchání druhým, samostatné rozhodování a další, napomáhá k plynulému přechodu na systematické vzdělávání v základní škole. (KOLLÁRIKOVÁ, PUPALA, 2001)

Učitel v mateřské škole

Zákon 563/2004 Sb. přesně vymezuje zásadní předpoklady k vykonávání povolání učitele v mateřské škole. Mezi tyto zákonem stanovené předpoklady patří:

1. **Morální bezúhonnost** (neměl by být odsouzen za úmyslný trestný čin, nebo za trestný čin nedbalostní spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti pedagogického pracovníka). Morální bezúhonnost se dokládá výpisem z trestního rejstříku.

2. **Způsobilost k právním úkonům**- to znamená, že budoucí učitel nesmí být zbaven svéprávnosti

3. **Odborná kvalifikace** pro přímou pedagogickou činnost, kterou bude vykonávat

4. **Znalost českého jazyka**- se dokládá maturitní zkouškou z českého jazyk

Odbornou kvalifikaci, která je jedním ze základních předpokladů práce učitele v mateřské škole může každý získat:

1. **Středoškolským studiem** na pedagogických školách v oboru zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání

2. **Vyšším odborným vzděláním** v oboru zaměřeném na přípravu učitelů předškolního vzdělávání

3. **Vysokoškolským vzděláním** v oboru zaměřeném na speciální pedagogiku

4. **Vysokoškolským vzděláním** v oboru zaměřeném na pedagogiku předškolního věku.

Ze Zákona 563/2004 Sb. tudíž vyplývá, že k povolání učitele v mateřské škole stačí středoškolské vzdělání na odborné střední škole.

2.4.2 Systém kurikulárních dokumentů

Současné kurikulární dokumenty, závazné pro předškolní vzdělávání jsou vytvářeny na dvou úrovních, státní a školní.

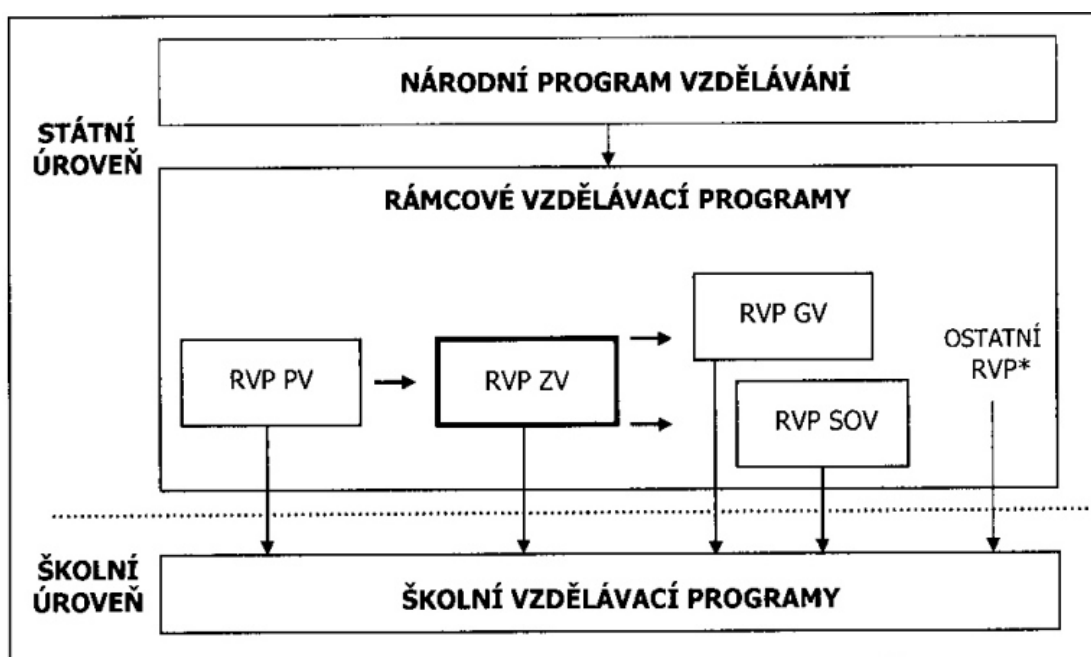
Státní úroveň zastupují dokumenty, které jsou zákonem stanovené pro celý školský systém v České republice (s výjimkou vysokých škol) a jsou závazným východiskem, podle kterého musí všechny školy zpracovávat školní vzdělávací program (ŠVP). Mezi tyto dokumenty patří:

1. Národní program vzdělávání
2. Rámcově vzdělávací program pro předškolní zařízení (RVP PV)

Školní úroveň zastupuje – Školní vzdělávací program (ŠVP), který si musí vycházet z RVP PV a měl by být zpracován podle místních podmínek každé školy.

Rámcové i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné široké pedagogické i nepedagogické veřejnosti a jsou závazné.

Schéma č. 7 Systém kurikulárních dokumentů

RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

RVP GV - Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání

RVP SOV - Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání

Ostatní RVP - Rámcově vzdělávací programy, které vymezuje školský zákon, např. pro základní umělecké vzdělávání, pro jazykové vzdělávání a další. (RVP PV, 2004)

2.4.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

2.4.3.1 Obecná charakteristika RVP PV

Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je kurikulární dokument, závazný pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách s programem upraveným pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a pro přípravné třídy na základních školách. Pro všechna tato zařízení vymezuje hlavní požadavky, pravidla a podmínky pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Je v něm stanoven vzdělanostní základ, který by měly děti v předškolním věku zvládnout, aby mohly dál úspěšně pokračovat v základním vzdělávání. Je vytvořen tak, aby si učitelé na každé škole mohli při splnění závazných pravidel vytvářet svůj školní vzdělávací

program. Není směrodatný jen pro školu, učitelský sbor, ale také pro zřizovatele školských institucí a odborné a sociální partnery jednotlivých škol. (RVP PV 2004)

2.4.3.2 Podmínky předškolního vzdělávání stanovené v RVP PV

Rámcově vzdělávací program popisuje podrobněji podmínky předškolního vzdělávání, než jsou legislativně stanoveny ve Školském zákoně, vyhláškách a prováděcích předpisech.

Podmínky stanovené v RVP PV jsou už ve většině zařízení dodržovány, mnohdy ale nezáleží na samotné škole, ale především na finanční situaci zřizovatele, jestli je schopen zejména podmínky materiální zajistit a také na rodičích dětí, jestli budou mít zájem o dobrou spolupráci s mateřskou školou.

1. Podmínka materiální (věcná) – např. dostatečně velký prostor a uspořádání, které vyhovuje různě starým dětem, vhodné hygienické vybavení, vhodné vybavení nábytkem na stolování a odpočinek dětí, dostatečný počet zdravotně nezávadných hraček určených pro věkovou skupinu 3 – 6 let, umístění hraček v dosahu dětí, bezpečné vybavení zahrady mateřské školy....

2. Podmínka psychosociální – např. respektování a uspokojování dětských potřeb, individuální přístup, rovnocenné postavení všech dětí, volnost a svoboda dětí vyvážená s nezbytnou mírou omezení, vzdělávací nabídka odpovídá mentalitě dětí, vzájemná důvěra, ohleduplnost a tolerance mezi dětmi a učitelkou, ...

3. Životospráva – např. pravidelný denní rytmus s dodržením intervalů na jídlo a odpočinek, dodržování pobytu venku, zajištění pitného režimu ....

4. Organizace – např. pružnost denního řádu, adaptační režim pro nově přichozí děti, vytváření podmínek pro práci v různě velkých skupinách, umožnit dětem soukromí při osobní hygieně, nepřekračování počtů dětí ve třídách ....

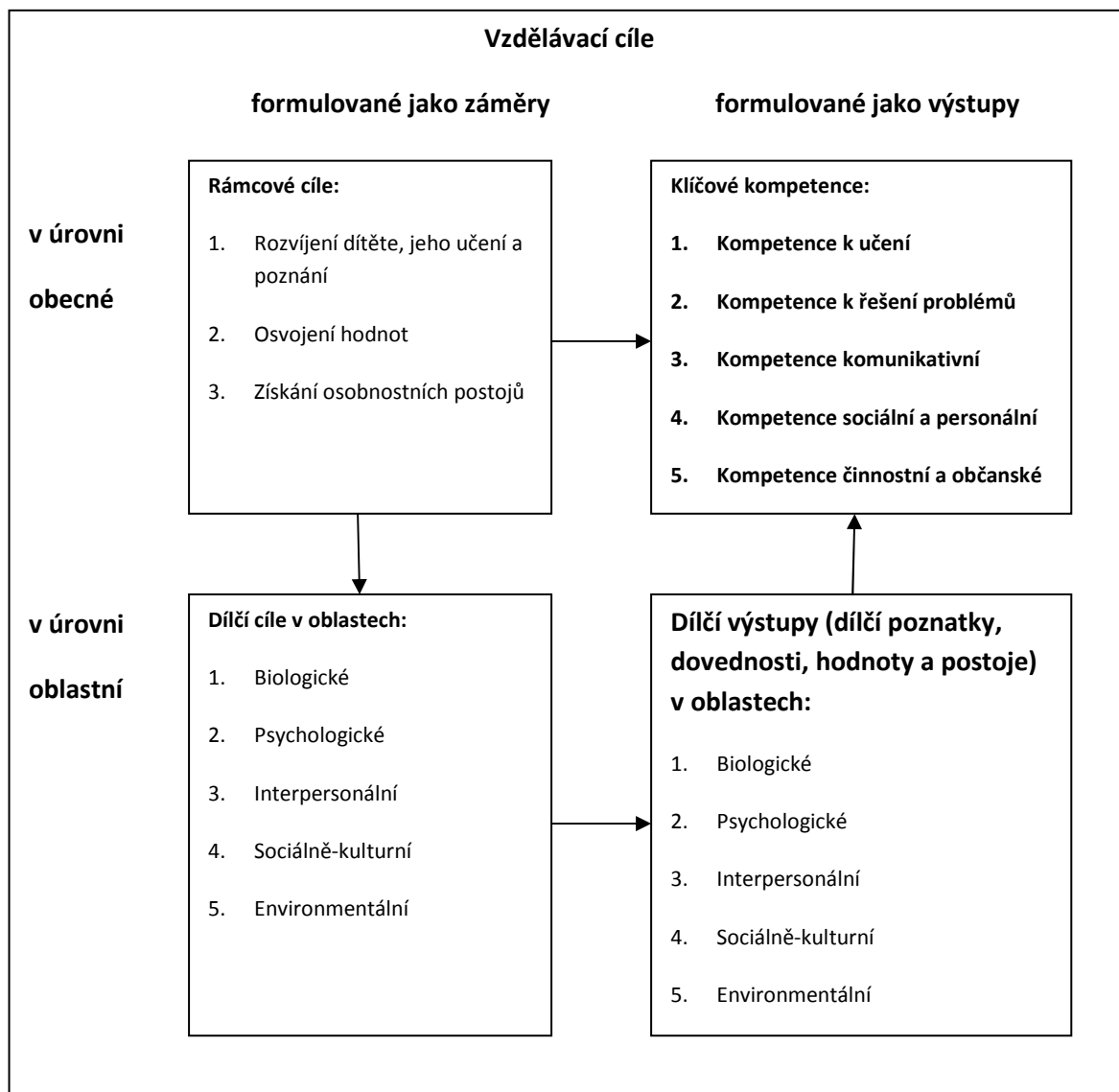
5. Řízení mateřské školy – např. vzájemná tolerance a důvěra mezi pracovníky školy, spolupráce se zřizovatelem, rodiči dětí a dalšími odborníky, zpracování školního vzdělávacího programu s ostatními pracovníky školy....

6. Personální a pedagogické zajištění – např. zajištění pracovníků s odbornou kvalifikací, další sebevzdělávání pedagogických pracovníků, zajišťování specializovaných služeb odborníky (logoped, speciální pedagog, psycholog...), zajištění optimální péče dětem při všech činnostech....

7. Spoluúčast rodičů – např. vzájemná důvěra, otevřenost, porozumění a vstřícnost mezi rodiči a pedagogem, možnost rodičů podílet se na akcích v mateřské škole, informovanost rodičů, poradenský servis pro rodiče....(RVP PV, 2004)

2.4.3.3 Cíle předškolního vzdělávání vytyčené v RVP PV

Schéma č. 8 systém vzdělávacích cílů

(RVP PV, 2004)

Hlavním cílem předškolního vzdělávání je rozvíjení dětí po stránce fyzické, psychické a sociální, aby na konci předškolního období dítě bylo schopné samostatně zvládnout na něj kladené nároky v rámci rodiny, školy a prostředí, ve kterém vyrůstá a také nároky, které na něj v budoucnosti čekají.

Pedagogové v institucích, ve kterých probíhá předškolní vzdělávání, by měli při své práci sledovat zejména tyto **rámcové cíle**:

- 1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání**
- 2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost**
- 3. získávání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí**

Tyto rámcové cíle se promítají v každodenní práci pedagogů v předškolním zařízení. Jsou univerzální, přirozené a všudypřítomné. Naplňování těchto rámcových cílů by mělo probíhat ve všech činnostech s dětmi, (plánovaných i spontánních). Každý pedagog svým chováním, jednáním a postoji ovlivňuje dítě a může záměrně plnění cílů podporovat. Pokud jsou tyto rámcové cíle naplňovány, vede to u dětí k vytváření základů klíčových kompetencí.

Klíčové kompetence jsou v současném vzdělávání cílová kategorie. Jsou to určité soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, postojů, schopností a hodnot, které jsou důležité pro rozvoj jedince a jeho uplatnění ve společnosti. V současnosti je snahou, aby k vytváření klíčových kompetencí směřovaly všechny činnosti a aktivity, které probíhají v mateřské škole. Osvojování klíčových kompetencí je dlouhodobý proces, který začíná v předškolním zařízení a pokračuje na všech stupních dalšího vzdělávání, respektive probíhá i v dalším průběhu života.

Klíčové kompetence v předškolním vzdělávání:

- 1. kompetence k učení**
- 2. kompetence k řešení problémů**
- 3. kompetence komunikativní**
- 4. kompetence sociální a personální**
- 5. kompetence činnostní a občanské**

Blíže viz. příloha č. 3 Klíčové kompetence v preprimárním a primárním vzdělávání

V předškolním věku jsou vytvářeny pouze elementární základy klíčových kompetencí, ale jejich dobré a dostatečné základy jsou důležité pro další rozvoj a vzdělávání dítěte. Pokud dítě tyto základy nezvládne, může to způsobit zmírnění jeho dalšího vývoje. Proto je hlavní cílem předškolního vzdělávání usilovat o zvládnutí základů klíčových kompetencí u všech dětí.

2.4.3.4 Vzdělávací obsah v RVP PV

Obsah předškolního vzdělávání je prostředkem k dosahování klíčových kompetencí. Je formulován v podobě učiva a očekávaných výstupů. Očekávanými výstupy se rozumí úroveň dovedností a schopností dítěte, které by mělo mít při ukončení docházky do mateřské školy. Vzhledem k tomu, že v předškolním zařízení jsou děti ve věku od 3 do 6 (7) let, je obsah stanoven společně pro celou věkovou skupinu 3 – 7 let. Vzdělávací obsah je rozčleněn do pěti vzdělávacích oblastí:

1. biologické – **Dítě a jeho tělo**
2. psychologické – **Dítě a jeho psychika**
3. interpersonální – **Dítě a ten druhý**
4. sociálně – kulturní – **Dítě a společnost**
5. environmentální- **Dítě a svět**

Každá z pěti vzdělávacích oblastí je ještě rozčleněna na:

1. **Dílčí vzdělávací cíle** (co pedagog u dítěte podporuje)
2. **Vzdělávací nabídku** (co pedagog dítěti nabízí)
3. **Očekávané výstupy** (co dítě zpravidla dokáže na konci předškolního období)
4. **Rizika** (co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga)

2.4.3.5 Kurikulum ve školním vzdělávacím programu

Ve školním vzdělávacím programu (ŠVP) každé školy by se měl promítnout vzdělávací obsah RVP PV. Měl by být východiskem pro přípravu vlastní vzdělávací nabídky každé školy. Ve ŠVP by se měl vzdělávací obsah promítnout a dětem předkládat ve formě integrovaných bloků, které zastupují všechny vzdělávací oblasti, některé možná více

a některé méně. Integrovaný blok může mít podobu např. tematických celků, projektů nebo programů. Při jeho tvorbě se vychází z praktických problémů, životních situací a jsou zaměřeny k řešení praktických činností a praktických problémů. Tyto integrované bloky se mohou mezi sebou prolínat, doplňovat se, prohlubovat nebo na sebe vzájemně navazovat. Základem pro tvorbu integrovaných bloků je vycházet ze zkušeností dětí a jejich přirozených potřeb. Měly by být pro děti srozumitelné a pomáhat jim chápat okolní svět. Mohou být různě rozsáhlé od krátkodobých až po dlouhodobé.

Každá škola by měla realizovat vzdělávací obsah v ŠVP po svém, podle svých místních podmínek. (RVP PV, 2004)

2.5 Legislativní rámec

Kapitoly níže popsané se zaměří na legislativu platnou ve všech typech veřejných mateřských škol. Tato legislativa je pevně zakotvena v zákoně 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů a v prováděcí vyhlášce č.14/ 2005 Sb., o předškolním vzdělávání ve znění vyhlášky 43/2006 Sb. a je pro všechny mateřské školy a jejich zřizovatele závazná.

2.5.1 Zřizování mateřských škol

Každá obec, nebo svazek obcí je povinná podle §179 Zákona 561/2004 Sb. (Školského zákona) zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání dětem v posledním roce před nástupem povinné školní docházky, dětem, které mají trvalý pobyt na území obce. Za účelem splnění zákonem stanovených podmínek obec:

1. zřídí mateřskou školu
2. zajistí pro tyto děti vzdělávání v mateřské škole zřízené jinou obcí, nebo svazkem obcí. V tomto případě je obec povinna za tyto děti hradit obci, která je zřizovatelem mateřské školy a ve které je dítě umístěno neinvestiční výdaje na toto dítě
3. zřídí, nebo zajistí školní stravování, které bude sloužit dětem a žákům ze škol, které zřídila (ŠKOLSKÉ ZÁKONY, 2011)

2.5.2 Organizace v mateřských školách

Organizací mateřské školy se podrobně zabývá par. 23, par.35 Zákona 561/2004 Sb. (Školský zákon) a prováděcí vyhláška č.14/ 2005 Sb., o předškolním vzdělávání ve znění vyhlášky 43/2006 Sb.

Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího kalendářního roku, tak jako u škol základních.

Mateřská škola má tři ročníky.

1. ročník je pro děti do 4 let

2. ročník je pro děti do 5 let

3. ročník je pro děti do 6 let a děti s odkladem školní docházky

Do jedné třídy lze zařadit děti z různých ročníků (například jednotřídní mateřské školy na vesnicích), kde jsou v rámci jedné třídy děti ve věku od 3 do 6 let.

Vyhláška č. 14/ 2005 Sb.,o předškolním vzdělávání ve znění vyhlášky 43/2006 Sb. v par. 2 stanovuje nejvyšší a nejnižší počty dětí ve třídách. Výjimku z maximálního i minimálního počtu dětí může povolit zřizovatel, pokud budou splněny bezpečnostní a hygienické podmínky a pokud navýšení počtu dětí nezhorší kvalitu vzdělávací činnosti školy. Při povolení výjimky z minimálního počtu dětí, musí zřizovatel uhradit zvýšené výdaje na vzdělávací činnost školy nad výši stanovenou normativem.

Třída v mateřské škole se naplňuje do maximálního počtu 24 dětí, nejnižší počet dětí ve třídě je 15 dětí, pokud se nejedná o jednotřídní mateřskou školu na malé obci, kde může být dětí nejméně 13.

Předškolní vzdělávání bývá zpravidla organizováno pro děti od 3 do 6 let, respektive do věku 7 let pro děti s odkladem školní docházky, kterých je téměř 20% z celkového počtu odcházejících dětí. Pro děti v posledním ročníku docházky do mateřské školy a pro děti s odkladem školní docházky je docházka do mateřské školy bezplatná. To dává rodičům i ze sociálně slabých vrstev právo, nikoliv povinnost umístit děti v předškolním zařízení.

Výjimečně, pokud to kapacita a bezpečnostní podmínky mateřské dovolí, je možné umístit do mateřské školy i děti mladší 3 let.

Zařazení dítěte do mateřské školy je plně v kompetenci ředitele školy, který je povinen po dohodě se zřizovatelem určit podmínky (termín, místo, dobu a pravidla pro přijímání dětí) pro podávání žádostí o přijetí dětí na následující školní rok.

Ředitel může také docházku dětí do mateřské školy ukončit po předchozím telefonickém upozornění zákonného zástupce dítěte a to hned z několika důvodů:

1. neomluvená neúčast dítěte v předškolním vzdělávání delší než dva týdny
2. opakované narušování provozu školy zákonným zástupcem
3. doporučení lékaře, nebo školského poradenského zařízení
4. zákonný zástupce opakovaně neuhradí úplatu za vzdělávání, nebo školní stravování

2.5.3 Úplata za vzdělání v mateřských školách

Na základě § 123 Zákona 561/2004 Sb. je možné školám, které neposkytují stupeň vzdělání, v našem případě mateřským školám poskytovat úhradu za vzdělání, která je příjmem mateřské školy. Výši úplaty stanoví ředitel školy a ten také může na základě žádosti zákonných zástupců úplatu prominout, nebo snížit na základě prováděcího předpisu stanoveného ministerstvem. V případě mateřských škol je prováděcím předpisem Vyhláška č.14/ 2005 Sb., o předškolním vzdělávání ve znění vyhlášky 43/2006 Sb., konkrétně § 6 této vyhlášky. Zde je podrobně popsáno v jaké výši, za jakých podmínek a k jakému datu je zákonný zástupce povinen uhradit úplatu za vzdělání, jakým způsobem se stanovuje výše úplaty za vzdělání a kdo je od ní osvobozen.

2.5.4 Povinná dokumentace v mateřských školách

§ 28 Zákona č. 561/ 2004 Sb. stanovuje povinnou dokumentaci, kterou musí každá mateřská škola vést. Patří mezi ni:

1. rozhodnutí o zápisu do rejstříku škol se všemi jeho náležitostmi
2. doklady o přijímání dětí, jejich vzdělávání a ukončování vzdělávání
3. evidence dětí
4. školní vzdělávací program
5. vlastní hodnocení školy

6. třídní kniha

7. školní a vnitřní řád

8. kniha úrazů a záznamy o úrazech dětí

9. mzdová a personální dokumentace, účetní a hospodářská dokumentace a dokumentace stanovená zvláštními předpisy (ŠKOLSKÉ ZÁKONY, 2011)

Touto poslední podkapitolou bych uzavřela stručný přehled o instituci zvané mateřská škola. V následující kapitole se pokusím opět stručně charakterizovat další článek školské vzdělávací soustavy, článek zvaný primární vzdělávání, který je pro další výchovu a vzdělávání dětí, v tomto případě již žáků nezbytný.

3 Primární vzdělávání v České republice

Pojem primární vzdělávání. Ne každý si pod tímto pojmem představí základní vzdělávání v prvních pěti ročnících základní školy. A přesto je obzvláště vstup do první třídy jedním ze základních mezníků v životě každého člověka. Vstupem do základní školy se dítěti otevírá brána do světa poznání, prvního povinného, systematického a pravidelného vzdělávání. Současné primární vzdělávání, které se naplňuje podle závazného dokumentu - Rámcově vzdělávacího programu, připravuje děti ve věku od 6 do 11 let na další etapu vzdělávání - vzdělávání na druhém stupni základní školy.

V této kapitole jsem se pokusila podat obraz dnešního primárního vzdělávání po stránce geografické dostupnosti, historie, poslání, vzdělávání a legislativy aby si každý mohl udělat představu o instituci, která je druhým článkem školské vzdělávací soustavy v České republice, o instituci zvané 1. stupeň základní školy.

3.1 Geografická dostupnost základních škol

Základní školy jsou v České republice rozmístěny hustě a pravidelně. Vzhledem k tomu, že Česká republika má velmi mnoho malých obcí, je u nás zřizováno velké procento malých škol. (31 % běžných základních škol má méně než 50 žáků). V zájmu dopravní dostupnosti především malých dětí docházejících na 1. stupeň základní školy jsou obcemi zřizovány školy neúplné s jedním stupněm (převážně prvním), nebo má obec možnost zřídit školu malotřídní (v jedné třídě jsou umístěny děti z více ročníků), ojediněle školy jednotřídní (v jedné třídě se vyučují děti ze všech pěti ročníků 1. stupně základní školy).

Tabulka č. 2 Počty škol na území České republiky

2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
4474	4199	4155	4133	4125

(EURÝDICE, 2010)

Tabulka č. 3 Počty žáků absolvujících povinnou školní docházku na prvním stupni.

2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
473 269	462820	458 046	458 198	460754

(EURYDICE,2010)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví prováděcím předpisem nejvyšší a nejnižší počty dětí v jednotlivých typech škol. Obec (zřizovatel) může povolit výjimky z těchto počtů pokud:

1. při nižším počtu než je stanoven prováděcím předpisem uhradí náklady na vzdělávací činnost nad výši stanovenou normativem
2. při vyšším počtu, než který je stanoven prováděcím předpisem nebudou překročeny bezpečnostní a hygienické limity a nebude to na újmě kvality vzdělávací činnosti.

Tabulka č. 4 Průměrné počty dětí na třídu

2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
20	19,8	19,8	19,8	19,7

(EURYDICE, 2010)

Povinností každé obce jako samosprávného celku je zajistit docházku do základní školy všem dětem, které mají trvalý pobyt na území obce. Obec základní školu zřídí, nebo zajistí plnění povinné školní docházky ve škole zřízené jinou obcí. Pokud obec nemá zřízenou vlastní základní školu, je povinna platit obci, v jejíž základní škole dítě plní povinnou školní docházku neinvestiční výdaje připadající na jednoho žáka příslušné základní školy, pokud se obce mezi sebou nedohodnou jinak. (EURYBASE, 2010)

3.2 Historický vývoj základního školství v Českých zemích

Povinná školní docházka byla v Čechách uzákoněna v době vlády Marie Terezie. **6.12.1774 byl vydán Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy**, který na přání Marie Terezie vytvořil Jan Ignác Felbiger. Tento školní řád zavedl jako první povinnou školní docházku do škol pro děti od 6 do 12 let. Tato docházka se příliš nedodržovala a děti z ní byly osvobožovány, aby mohly pracovat převážně na polích. Splnění povinné školní docházky probíhalo na vesnicích v takzvaných **triviálních** školách,

ve kterých bylo základem výuky čtení, psaní, počítání a náboženství. Ve městech se zřizovaly školy **hlavní**, které poskytovaly širší vědomosti a kde se vedle výuky čtení, psaní, počítání a náboženství vyučovalo ve vyšších ročnících poznatky o hospodářství a průmyslu. Tyto školy se později nazývaly „měšťankami“. Na gymnáziích a univerzitách se vyučovaly základy latiny, dějepisu, přírodopisu a kreslení.

14. května 1869 vešel v platnost říšský (Hasnerův) zákon, který zavedl **obecnou a měšťanskou** školu a povinná školní docházka byla prodloužena na osm let pro děti od 6 do 14 let. Obecná a měšťanská škola nahradila školu triviální a hlavní z minulých let. Na obecné škole museli žáci absolvovat pět let a další tři roky mohli zůstat na škole obecné (na vesnicích), nebo studovat ve městech na škole měšťanské, popřípadě na různých typech gymnázií. Obecná škola se zřizovala v místech, kde do vzdálenosti 4 kilometrů bylo alespoň 40 dětí školou povinných. Měšťanská škola musela být v každém školním okrese alespoň jedna.(GRECMANOVÁ, 2003)

Školskou novelou z roku 1883 bylo na vesnických školách zavedeno pouze polodenní vyučování. Dětem od 12 let byly umožněny úlevy ve školní docházce, nemusely od dubna do listopadu chodit do školy, čímž byla porušena zásady povinné osmileté docházky a pro některé děti to znamenalo snížení povinné školní docházky pouze na šest let. Touto novelou se také zhoršilo postavení učitelů, například v § 11 byl stanoven počet až 100 dětí na výuku na jednoho učitele.(VESELÁ, 1992)

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 došlo v roce **1922 k vydání Malého školského zákona**, který stanovil maximální počet žáků ve třídě na osmdesát, později na šedesát a padesát. Zrušil úlevy ve školní docházce a sjednotil všechny typy škol v Československé republice a zavedl koedukaci na všech stupních škol. Náboženství přestalo být povinným předmětem a nahradila ho povinná občanská nauka a ruční práce. Znovu ustanovil osmiletou povinnou školní docházku bez jakýchkoliv úlev pro všechny děti i na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

Zákon o jednotné úpravě základního školství z dubna 1948 prodloužil povinnou docházku z osmi na devět let. Docházka byla plněna na I. stupni – národní škole pro děti od 6 do 11let a II. stupni – střední škole pro děti od 11 do 15 let.

V roce 1953 byla školní docházka zkrácena na osm let.

1960 Zákon o soustavě a vzdělávání prodloužil povinnou docházku na devět let, a sjednotil státní školskou soustavu a školskou terminologii. Od roku **1960 se základní devítiletá škola dělí na první a druhý stupeň.**

Roku 1978 byla základní škola zkrácena z devíti na osm let, ale povinná školní docházka prodloužena z devíti na deset let. Z toho vyplývá, že v letech **1979 – 1989** trval první stupeň základní školy 4 roky, druhý stupeň základní školy rovněž 4 roky a aby byla splněna povinnost desítileté školní docházky, museli žáci studovat nejméně dva roky na některé střední škole.(GRECMANOVÁ, 2003)

1990 – 1995 – povinná školní docházka zkrácena z desíti let zpět na devět let, první stupeň 4 roky, druhý stupeň 4 roky a jeden rok absolvování střední školy.

1.1.2005 vešel v platnost Zákon č. 561/2004 Sb. (Školský zákon), který přinesl velké množství změn. Současně se Školským zákonem vešel v platnost závazný dokument Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV), podle kterého si každá škola zpracovává vlastní Školní vzdělávací program (ŠVP) podle podmínek své školy. (ZÁKON 561/2004 Sb.)

3.3 Současné pojetí základní školy – primárního vzdělávání

Primární vzdělávání je významným stupněm vzdělávání, který usnadňuje přechod žáků z nepovinné předškolní výchovy a rodinného prostředí do povinného, systematického a pravidelného vzdělávání na základní škole. Je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení potřeb každého žáka, na jeho individuálních možnostech, schopnostech a zájmech. Motivuje žáky k dalšímu učení uplatňováním vhodných metod, vede žáky tvořivým způsobem k hledání a objevování způsobu řešení různých problémů. (RVP ZV, 2006)

Primární vzdělávání je podle Mezinárodní normy pro klasifikaci vzdělávání ISCED vzdělávání na úrovni ISCED 1 – Primary education. Je součástí školské vzdělávací soustavy České republiky. Primární vzdělávání je stupněm vzdělávání pro žáky od 6 do 10 let. Právě tento věk (mladší školní věk) současně s předškolním věkem je rozhodující pro intelektuální vývoj dítěte, pro vytváření některých postojů, hodnot a zájmů, a také nezbytný pro rozvoj jazykového projevu. (KOLLÁRIKOVÁ, PUPALA, 2001)

Spilková (in.KOLLÁRIKOVÁ, PUPALA, 2001) v kapitole *Pojetí, smysl a základní orientace primárního (elementárního) vzdělávání* na straně 141 definuje primární vzdělávání jako „*otevřený systém, proces kladení základů pro celoživotní učení, osvojování gramotnosti, zprostředkovávání základních kulturních dovedností, vytváření prvotního náhledu na svět s vyznačením základních kulturních dovedností, vytváření prvotního náhledu na svět s vyznačením základních vztahů a souvislostí, které umožňují orientaci dítěte v okolním světě, proces rozvoje jazykového potenciálu jako důležitého nástroje pro úspěch v dalších fázích vzdělávání, uvádění do národní kultury a vytváření národního vědomí, celkové kultivace dětské osobnosti (utváření postojů, hodnotových orientací, zájmů apod.), otevírání vývojových a individuálních potencialit.*“

3.4 Vzdělávání na primární škole

Vzdělávání na 1. stupni základní školy navazuje na vzdělávání v mateřské škole. V níže uvedených kapitolách bych chtěla krátce charakterizovat poslání primárního vzdělávání, roli a odbornou způsobilost učitelů na toto povolání.

3.4.1 Poslání prvního stupně základní školy a role učitele

Přechod dítěte z rodiny, nebo předškolního vzdělávání na 1. stupeň základního vzdělávání je nejnáročnější období v jeho životě, se kterým se musí vyrovnat. Přináší každému dítěti celou řadu změn, nové povinnosti, setkávání s novými lidmi a prostředím, změny dosavadního režimu, pravidelný způsob práce a řadu dalších. Z tohoto důvodu by při primárním vzdělávání měly být respektovány přirozené potřeby a zvláštnosti každého dítěte. „*První stupeň základního vzdělávání má zásadní význam pro včasnou korekci případných znevýhodnění, ale i pro rozpoznání a podchycení specifických zájmů, schopností či nadání žáků.*“ (BÍLÁ KNIHA, 2001)

Posláním prvního stupně základní školy je připravit žáka na vzdělávání na druhém stupni základní školy, položit základy na další vzdělávání na jiných stupních škol. Mělo by být otevřené, mělo by vytvářet podmínky a předpoklady pro rozvoj dětské osobnosti, pro jeho úspěšnou cestu do života. V primárním vzdělávání je také kromě získávání vědomostí a dovedností kladen důraz na vytváření národního vědomí a kultury každého žáka. Toto poslání je naplňováno výukou mateřského jazyka v každé primární škole a zařazováním prvků národní kultury do vlastní výuky. (SPILKOVÁ, 1996)

Učitel na primárním stupni základní školy

Zákon 563/2004 Sb. stanovuje, že pedagogickým pracovníkem, v tomto případě učitelkou (učitelem) na první stupni základní školy může být pouze člověk, který splňuje základní předpoklady stanovené tímto zákonem (Zákonem o pedagogických pracovnících). Mezi tyto předpoklady patří:

1. Morální bezúhonnost (budoucí pedagogický pracovník by neměl by být odsouzen za úmyslný trestný čin, nebo za trestný čin nedbalostní spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti pedagogického pracovníka). Morální bezúhonnost se dokládá výpisem z trestního rejstříku, který nesmí být starší než 3 měsíce.

2. Způsobilost k právním úkonům - znamená, že budoucí učitel nesmí být zbaven svéprávnosti

3. Odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou bude vykonávat

4. Znalost českého jazyka - se dokládá státní zkouškou z českého jazyka

5. Zdravotní způsobilost – vstupní prohlídka absolvovaná u smluvního lékaře se kterým má příslušná škola, na které bude budoucí pedagogický pracovník zaměstnán. (Není hrazená školou, ale hradí si ji každý pedagogický pracovník sám).

Odborná způsobilost

Splnění předpokladu odborné kvalifikace nastane, pokud budoucí uchazeč o povolání učitele prvního stupně základní školy absolvuje:

1. vysokoškolské magisterské studium zaměřené na přípravu učitelů prvního stupně základní školy

2. Vysokoškolské magisterské studium zaměřené na speciální pedagogiku

3. Vysokoškolské magisterské studium zaměřené na předškolní pedagogiku doplněné bakalářským studiem zaměřeným na přípravu učitelů prvního stupně základní školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou se zaměřením na přípravu učitelů prvního stupně základní školy.

4. Vysokoškolské magisterské studium zaměřené na přípravu učitelů druhého stupně základní školy doplněné bakalářským studiem zaměřeným na přípravu učitelů prvního

stupně základní školy, nebo vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou se zaměřením na přípravu učitelů prvního stupně základní školy. (ZÁKON 563/2004 Sb.)

3.4.2 Systém kurikulárních dokumentů

Zde je netřeba podrobněji popisovat a schématem rozvádět systém kurikulárních dokumentů pro základní vzdělávání, protože je totožný s kurikulárními dokumenty popisovanými v podkapitole 2.4.2 Systém kurikulárních dokumentů pro předškolní vzdělávání. Státní úroveň dokumentů zde opět zastupuje Program národního vzdělávání a Rámcový vzdělávací program, tentokrát však stanovený pro základní vzdělávání (RVP ZV). Jako závazný dokument na školní úrovni každá škola zpracovává svůj Školní vzdělávací program (ŠVP) přizpůsobený podmínkám školy. Rámcové i školní vzdělávací programy jsou závazné veřejné dokumenty přístupné široké pedagogické i nepedagogické veřejnosti.

3.4.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

3.4.3.1 Obecná charakteristika RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je pro všechny základní školy závazný dokument na státní úrovni, který vychází z Národního programu vzdělávání, který vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vymezuje závazný rámec pro vzdělávání na základních školách.

Navazuje na RVP PV (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání), stanovuje vše, co je společné a nezbytné při vzdělávání žáků na základních školách a také v příslušných ročnících víceletých středních škol. Jsou v něm specifikovány klíčové kompetence, které by měli žáci po ukončení základního vzdělání splňovat, je v něm vymezeno učivo a očekávané výstupy (vzdělávací obsah). V RVP ZV jsou zařazena průřezová témata, s výrazně formujícími funkcemi.

RVP ZV je přístupný pro používání různých metod, vzdělávacích postupů, forem práce a podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků.

RVP ZV je vypracován tak, aby se podle něj mohli vzdělávat žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a lehkým mentálním postižením.

RVP ZV je hlavním dokumentem, podle nějž stanovují střední školy kriteria pro přijetí a vstup žáků na střední vzdělávání a hlavním východiskem pro koncepci Rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání. (RVP ZV, 2006)

3.4.3.2 Cíle primárního vzdělávání

Prvořadým cílem základního vzdělávání je poskytnout žákům ve věku od 6 do 15 let základy všeobecného vzdělání, které by mohli uplatnit ve svém životě při řešení různých situací. Tento cíl je prvořadý, a aby byl naplněn, je potřeba pracovat ještě s dalšími cíli, které vymezuje RVP ZV. Nejsou zde stanoveny zvláště cíle pro primární vzdělávání, ale pro celkové základní vzdělávání, tedy pro 1. i 2. stupeň základní školy. Mezi tyto cíle patří:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- vytvářet u žáků potřebu projevovat své pozitivní city v chování, jednání a prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci (RVP ZV, 2006)

Spilková (in. KOLLÁRIKOVÁ, PUPALA, 2001) v kapitole *Celkové pojetí a základní cíle primárního vzdělávání* na straně 148 specifikuje klíčové cíle současného primárního vzdělávání. Podle ní jsou za ně v současné době považovány: **všestranný rozvoj**

a kultivace dětské osobnosti, zprostředkovávání společenských hodnot a základních kulturních dovedností, podpora žáka v orientaci sociálních vztahů, podporovat u žáka uvědomování si svého já, vytváření si své identity a místa ve společnosti a probouzení zájmu dítěte o školu a vzdělávání

Spilková také uvádí, že z hlediska hierarchie cílů primárního vzdělávání by měla být vyváženost po stránce emocionální, intelektuální, volní a sociální. Měl by být kladen důraz na:

1. postoje a hodnoty (solidarita, odpovědnost, tolerance k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, ohleduplnost, porozumění pro druhé, respektování různých odlišností, rozvoj občanských kvalit....)

2. dovednosti a kompetence (komunikace s lidmi, praktické využívání a uplatňování získaných vědomostí, umění vyhledávat informace a umět je používat, řešit problémy....)

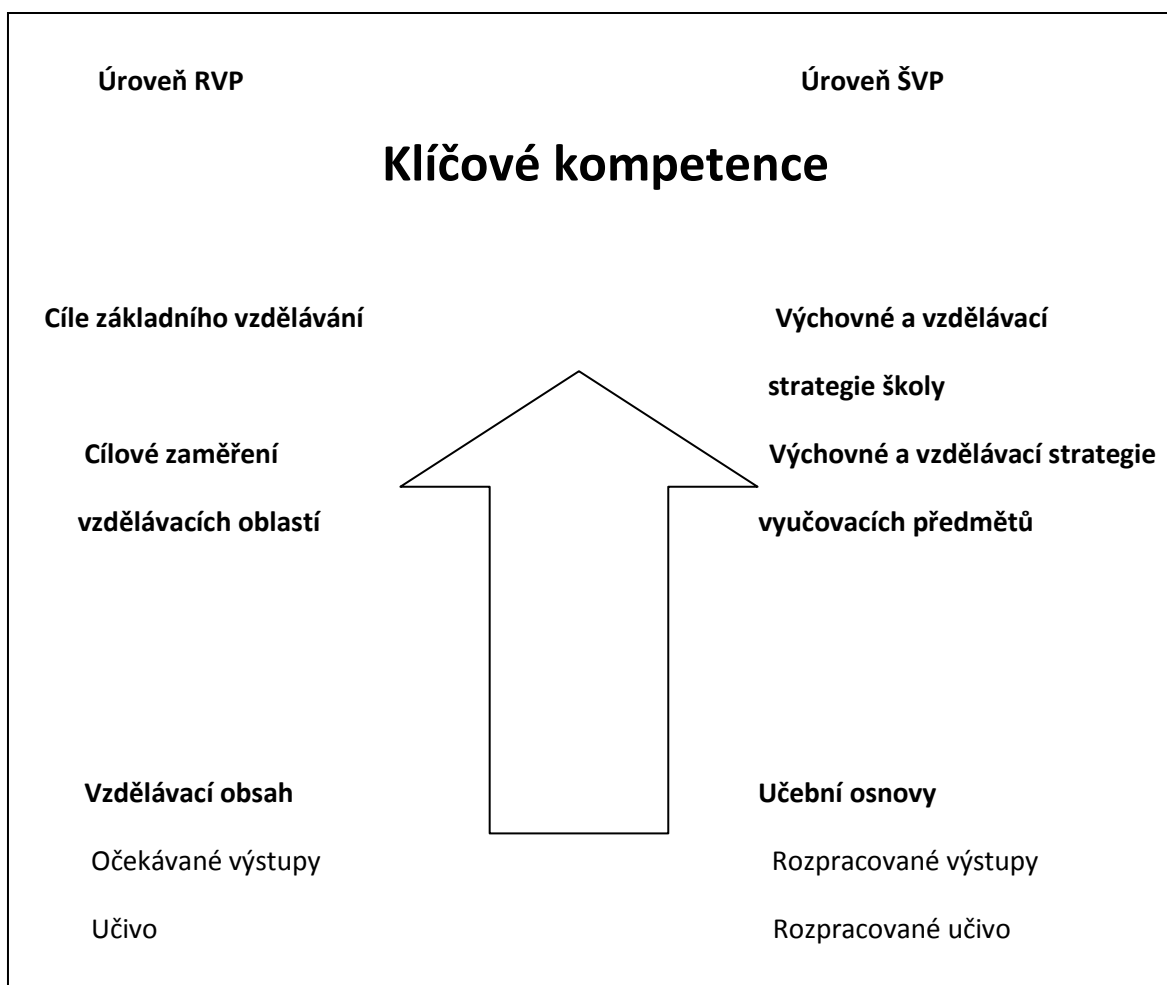
3. vědomosti (získané na základě konkrétní činnosti a zkušenosti, ne pouze zprostředkované a mechanicky naučené)

"Čtyřem základním pilířům ve vzdělávání pro 21.století – učit se poznávat, učit se jednat, učit se žít společně učit se být – má škola věnovat rovnocennou pozornost."

(KOLLÁRIKOVÁ, PUPALA, 2001 str. 156)

Cílem primárního vzdělávání, je pomoc utvářet a postupně rozvíjet u žáků klíčové kompetence, které představují určitý souhrn vědomostí, dovedností, postojů, hodnot a schopností, které budou moci žáci uplatnit ve společnosti i ve svém osobním životě. Tyto kompetence se navzájem prolínají, nestojí samostatně a k jejich utváření napomáhá vzdělávací obsah, činnosti a aktivity probíhající ve škole. Aby bylo dosaženo úrovně níže popsaných kompetencí, je potřeba, aby si každá škola ve svém ŠVP rozpracovala učivo stanovené v RVP ZV do učebních osnov jednotlivých předmětů a zvolila podle podmínek každé školy svou výchovnou a vzdělávací strategii, která povede k co nejlepšímu a nejefektivnějšímu dosažení klíčových kompetencí.

Schéma č. 9 Směřování k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí

Mezi základní klíčové kompetence v primárním vzdělávání (dle RVP ZV) patří:

Kompetence k učení

Kompetence k řešení problémů

Kompetence komunikativní

Kompetence sociální a personální

Kompetence občanské

Kompetence pracovní

Blíže viz. příloha č. 3 Klíčové kompetence v preprimárním a primárním vzdělávání

Abychom dosáhli postupného vytváření klíčových kompetencí, je potřeba do ŠVP podrobně rozpracovat učivo do jednotlivých předmětů.

3.4.3.3Vzdělávací obsah primárního vzdělávání

V Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání z roku 2006 je uvedeno, že vzdělávací obsah primárního vzdělávání je tvořen učivem a očekávanými výstupy. Je rozčleněn na **1. Období** (1 - 3. ročník) a na **2. období** (4. a 5. ročník). Očekávané výstupy na konci 1. období (3. ročníku) jsou pouze **orientační**, ale na konci 2. období (5. ročníku) jsou **závazné**. Učivo v jednotlivých ročnících je prostředkem k dosažení očekávaných výstupů. Učivo zakotvené v RVP ZV je doporučeno školám k dalšímu rozpracování do vlastních školních vzdělávacích programů, do jednotlivých ročníků a časových úseků, dle podmínek každé školy. (RVP ZV, 2006)

Vzdělávací obsah je na 1. stupni základní školy rozčleněn do sedmi vzdělávacích oblastí, z nichž každá má Rámcovým učebním plánem stanovenou minimální časovou dotaci. Pro první stupeň je stanovena povinná časová dotace 118 hodin. Ta se skládá z minimální časové dotace pro jednotlivé vzdělávací oblasti a disponibilní časové dotace. Vzdělávací oblasti si můžeme představit jako skupiny vyučovacích předmětů uvedených v závorkách.

- **Jazyk a jazyková komunikace** (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)
- **Matematika a její aplikace** (Matematika)
- **Informační a komunikační technologie** (Informační a komunikační technologie)
- **Člověk a jeho svět** (Prvouka, Vlastivěda, Přírodověda) – **jako jediná vzdělávací oblast je realizovaná pouze na 1. stupni základního vzdělávání**
- **Umění a kultura** (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- **Člověk a zdraví** (Tělesná výchova)
- **Člověk a svět práce** (Pracovní vyučování)

Především v oblasti postojů a hodnot, ale nejen v nich, pomáhají žáka formovat takzvaná průřezová témata, která jsou významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jedná se o témata, která řeší to, co je v současné době aktuální a pomáhají žákům zorientovat se v okolním světě. Průřezová témata jsou většinou součástí

vzdělávacího obsahu některého z předmětů, ale mohou být např. formou projektu, semináře, kurzu realizovaná samostatně ve škole, nebo mimo ni. Mezi průřezová témata daná RVP ZV patří:

- **Osobnostní a sociální výchova**
- **Výchova demokratického občana**
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- **Multikulturní výchova**
- **Environmentální výchova**
- **Mediální výchova**

Obsah každého z šesti průřezových témat je rozložen do tematických celků s nabídkou činností a námětů, jak dané průřezové téma realizovat se žáky. Je na každé škole, zda této nabídky využije, nebo si ve svém ŠVP zvolí své vlastní náměty a činnosti, které povedou k naplnění daných průřezových témat. (RVP ZV, 2006)

3.5 Legislativní rámec

Kapitoly níže popsané se zaměří na legislativu platnou ve všech základních školách. Tato legislativa je pevně zakotvena v zákoně 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů a v prováděcí vyhlášce č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky a je pro všechny základní školy a jejich zřizovatele závazná.

3.5.1 Zřizování prvního stupně základní školy

Vzhledem k tomu, že je v naší zemi školní docházka do základní školy ze zákona povinná po dobu devíti školních roků, je zákonou povinností každé obce jako samosprávného celku zajistit docházku do základní školy všem dětem, které mají trvalý pobyt na území obce. Obec základní školu zřídí, nebo zajistí plnění povinné školní docházky ve škole zřízené jinou obcí. Pokud obec nemá zřízenou vlastní základní školu, je povinna platit obci, v jejíž základní škole dítě plní povinnou školní docházku neinvestiční výdaje připadající na jednoho žáka příslušné základní školy, pokud se obce mezi sebou nedohodnou jinak. Obec může zřídit pouze 1. stupeň základní školy.

3.5.2 Přijímání žáků do základní školy

Zákonnou povinností rodičů je přihlásit své dítě do školy v kalendářním roce, ve kterém by mělo nastoupit povinnou školní docházku prostřednictvím zápisu, který probíhá od 15. ledna do 15. února na každé škole. Povinnost plnění školní docházky nastává dětem, které dovrší šesti let před začátkem nového školního roku, pokud jim nebude povolen odklad školní docházky. Rodiče mají právo, přihlásit své děti na kteroukoliv školu, ale může se stát, že dítě nebude na školu vybranou rodiči přijato, protože ředitel takzvané spádové školy je povinen přednostně přijmout žáky s trvalým bydlištěm v obvodu spádové školy, pokud o to mají rodiče zájem a doplní kapacitu školy dětmi, které nemají trvalé bydliště ve spádové oblasti školy. Na základě žádosti rodičů, může ředitel školy povolit individuální vzdělávání (pouze pro děti na 1. stupni). Individuální vzdělávání probíhá mimo školu a není zajišťováno pracovníky školy. (ŠKOLSKÉ ZÁKONY, 2011)

3.5.3 Organizace vzdělávání na 1. stupni základní školy

Organizací základní školy se podrobně zabývá § 23, Zákona 561/2004 Sb. (Školského zákona) a prováděcí vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.

Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího kalendářního roku, tak jako u škol mateřských. Začátek vyučování je zpravidla stanoven na 8 hodin, nesmí začínat před 7 hodinou a končí většinou po čtvrté, či páté vyučovací hodině. Přestávky mezi jednotlivými vyučovacími hodinami trvají 10 minut, hlavní přestávka většinou po druhé hodině trvá 15 – 20 minut. Ve školním vzdělávacím programu jsou konkrétně uvedeny počty vyučovacích hodin a počty předmětů za týden. Počty žáků ve třídách upravuje § 4 vyhlášky 48/ 2005 Sb. a je stanoven takto:

Nejnižší počty:

1. Pokud se nejedná o malotřídní školu, je stanoven počet žáků 17 v průměru na jednu třídu

2. Malotřídní základní školy - s jednou třídou 10 žáků

- se dvěma třídami je průměr 12 žáků

- se třemi třídami je průměr 14 žáků

- se čtyřmi třídami je průměr 15 žáků

Zařazení žáků z více ročníků do jedné třídy lze podle zákona zatím realizovat pouze na 1. stupni základní školy, nikoliv na 2. stupni základní školy. Nejvyšší počet žáků na jednu třídu je 30 žáků, při výuce cizích jazyků pouze 24 žáků. (VALENTA, 2005)

3.5.4 Povinná dokumentace na 1. stupni základní školy

§ 28 Zákona č. 561/ 2004 Sb. stanovuje povinnou dokumentaci, závaznou pro každou základní školu. Patří mezi ni:

1. rozhodnutí o zápisu do rejstříku škol se všemi jeho náležitostmi
2. doklady o přijímání žáků, o jejich vzdělávání a ukončování vzdělávání
3. evidence žáků (školní matrika)
4. školní vzdělávací program
5. výroční zprávy, vlastní hodnocení školy
6. třídní kniha
7. školní a vnitřní řád, rozvrh vyučovacích hodin
8. kniha úrazů a záznamy o úrazech žáků
9. mzdová a personální dokumentace, účetní a hospodářská dokumentace a dokumentace stanovená zvláštními předpisy (ŠKOLSKÉ ZÁKONY, 2011)

3.5.5 Hodnocení žáků na 1. stupni základní školy

Hodnocení žáků na 1. stupni základní školy probíhá podle pravidel zakotvených ve školním řádu každé školy. Tato pravidla jsou vytvářena na základě zásad obsažených v § 14 Vyhlášky 48/ 2005 Sb. U žáků jsou hodnoceny nejenom výsledky vzdělávání v jednotlivých předmětech, ale také chování. Na 1. stupni se používají k hodnocení číslice 1 – 5 (v případě hodnocení chování číslice 1 – 3). Současně s hodnocením žáka známkami (1-5) se obzvláště na 1. stupni používá hodnocení slovní, které hodnotí snahu žáka, jeho aktivitu, přístup k učení, ale také důvod případného neúspěchu žáka.

V § 14 Vyhlášky 48/ 2005 Sb. se uvádí, že hodnocení výsledků a průběhu vzdělávání a chování žáků musí být:

- srozumitelné
- jednoznačné
- všestranné
- věcné
- srovnatelné s předem stanovenými kritérii

V každém pololetí se každému žákovi vydává vysvědčení, (za první pololetí může být i opis) ve kterém je hodnocení žáků vyjádřeno klasifikačním stupněm 1 – 5, slovně, nebo kombinací obou způsobů. Žák postoupí do vyššího ročníku, pokud má na konci druhého pololetí ze všech povinných předmětů lepší hodnocení než klasifikační stupeň 5. Vedle klasického hodnocení stupnicí známek, může škola hodnotit také slovním hodnocením. Převážná část škol, hodnotí své žáky hodnocením pomocí známek. (VALENTA, 2005)

3.5.6 Ukončení základního vzdělávání

Povinné základní vzdělání je v České republice vymezeno devíti roky. Je rozděleno na 1. a 2. stupeň, (primární a sekundární vzdělávání) Ukončením primárního vzdělávání v 5. ročníku nekončí povinné vzdělávání, ale pokračuje až do 9. ročníku, kde po jeho úspěšném zakončení žák dostane vysvědčení, čímž je jeho povinnost, která se týká povinné školní docházky završena. (ŠKOLSKÉ ZÁKONY, 2011)

V následující kapitole se po stručné charakteristice mateřské školy a 1. stupně základní školy pokusím poukázat na vzájemnou návaznost a provázanost obou institucí, na to, co mají společného a na to v čem se liší.

4 Kontinuita preprimárního a primárního vzdělávání

V poslední čtvrté kapitole teoretické části bych chtěla vyzvednout společné znaky, které podporují kontinuitu obou institucí. Záměrně používám slovo podporují, protože nestačí sladit výchovu a vzdělávání dětí pouze legislativně. Nelze vynechat či opomenout pedagogické pracovníky v mateřské škole i na 1. stupni základní školy, kteří mezi sebou spolupracují a předávají si poznatky a zkušenosti týkající se výchovy a vzdělání dětí. Bez této spolupráce, by níže popsané znaky nemohly v žádném případě zajistit návaznost primárního vzdělávání na preprimární.

Co mají obě instituce společného?

Preprimární a primární vzdělávání jsou součástí školské vzdělávací soustavy v České republice. Jejich zřizovatelem je obec, která je povinna je zřídit a zajistit finančně jejich provoz. Pro oba typy vzdělávání platí stejné státní kurikulární dokumenty, ze kterých vycházejí školní vzdělávací programy, též povinné pro primární a preprimární vzdělávání. V kurikulárních dokumentech je zakotvena návaznost primárního vzdělávání na preprimární. Legislativa obou forem vzdělávání se řídí stejnými zákony s výjimkou prováděcích vyhlášek pro jednotlivé typy vzdělávání. V obou typech vzdělávání je velmi podobná povinná dokumentace s výjimkou výročních zpráv, které jsou povinností pouze pro primární vzdělávání.

V čem se liší preprimární a primární vzdělávání?

Odlišnosti spočívají v plnění povinné školní docházky. Zatímco preprimární vzdělávání je ve všech ročnících zatím nepovinné, nástupem primárního vzdělávání začíná zákonem stanovená povinná školní docházka. Primární vzdělání je bezplatné a preprimární vzdělávání je za úplatu. Pedagogickým pracovníkům v preprimárním vzdělávání stačí k dosažení odborné kvalifikace střední vzdělání v příslušném oboru, pedagogičtí pracovníci primárního vzdělávání musí splňovat odbornou kvalifikaci dosažením vysokoškolské vzdělání příslušného oboru. Po ukončení každého ročníku v primárním vzdělávání dostane žák povinně hodnocení formou dokladu o splnění jednotlivého ročníku (vysvědčení), v preprimárním vzdělávání hodnocení každého ročníku písemnou formou není.

Praktická část

5 Praktická část

V praktické části mé diplomové práce se zabývám tím, jaké povědomí a názor má široká veřejnost na mateřskou a základní školu. K tomu, abych se tímto tématem zabývala, mě přivedla dlouholetá praxe ředitelky v mateřské škole a současně studium oboru učitelství 1. stupně základní školy na této pedagogické fakultě. Dalším důvodem proč se zabývat tímto tématem byl rozdílné názory, se kterými se běžně setkávám ve svém okolí (rodičů, kolegyně z mateřských škol, učitelek z 1. stupně základní školy a mých známých, kteří ve školství nepracují). Zajímalo mě, zda se názor veřejnosti bude shodovat, nebo alespoň přibližovat názoru mému.

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, která ze školských institucí (mateřská škola nebo základní škola) je pro děti podle veřejnosti více důležitá a prospěšná. Dílčími cíli výzkumu jsem zjišťovala, jestli má veřejnost povědomí o postavení mateřské školy ve školské vzdělávací soustavě a obsahu vzdělávání v mateřské škole, přínosu mateřské školy pro vstup dítěte do základní školy, důležitosti a prestiži jednotlivých institucí, spolupráce rodičů s jednotlivými institucemi, hlavní důvod veřejnosti pro výběr jednotlivých institucí, jaké funkce mateřská a základní škola plní a jaké vzdělání by měli mít pedagogové v mateřské a základní škole.

5.2 Použité metody

Pro svou diplomovou práci jsem k získávání informací od respondentů zvolila a použila dotazník. Dotazník obsahuje 18 uzavřených otázek, které jsou na základě výsledků předvýzkumu, kdy byl dotazník ověřován respondentům srozumitelné a při jejich zodpovídání mohou snadno vyjádřit své stanovisko a názor.

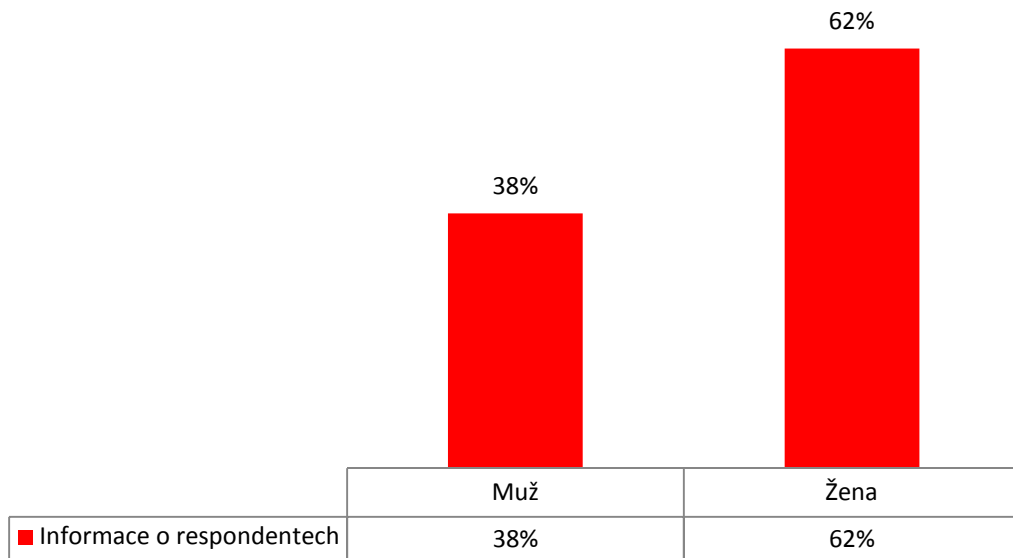
Výzkum jsem provedla u 135 respondentů různého pohlaví, věku, bydliště, dosaženého vzdělání tak, aby byl vyjádřen co nejširší a nejobjektivnější názor na tuto problematiku.

V úvodní části dotazníku je 5 specifikovaných otázek, které nám osvětlí nejnütnější údaje o respondentovi a které mohou ovlivnit jím vyslovený názor, ať již s ohledem na pohlaví, věk, bydliště či jinou skutečnost s tím, že další otázky v tomto dotazníku se týkají pouze osobních názorů respondentů na postavení mateřské školy a základní školy v České republice.

5.3 Výsledky průzkumu

Položka č. 1 Pohlaví respondentů

Graf č. 1 Pohlaví respondentů

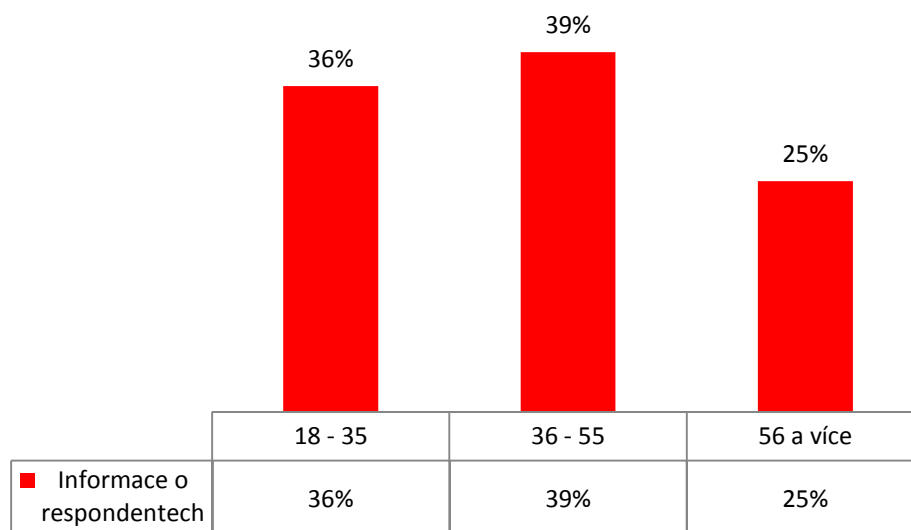
Tabulka č. 1 Pohlaví respondentů

Vaše pohlaví?	Počet respondentů
Muž	51
Žena	84
Celkem	135

Interpretace: Touto otázkou jsem zjišťovala pohlaví respondentů. Z výše uvedené tabulky vyplývá, že na dotazník odpovědělo z celkového počtu 135 respondentů 84 žen (62%) a 51 mužů (38 %). Lze z toho vyvodit, že více odpovídaly na otázky týkající se školství ženy.

Položka č. 2 Věk respondentů

Graf č. 2 Věk respondentů

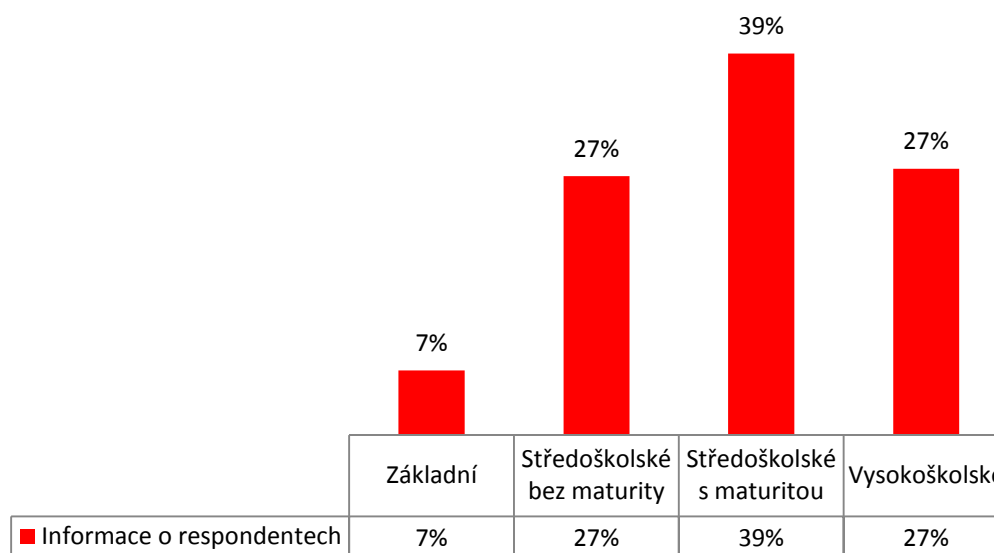
Tabulka č. 2 Věk respondentů

Váš věk?	Počet respondentů
18 – 35	48
36 – 55	53
56 a více	34
Celkem	135

Interpretace: Touto otázkou jsem zjišťovala věk respondentů, který by mohl ovlivnit výsledek dalších odpovědí. Z této tabulky je patrné, že nejvíce odpovídajících mělo věk od 36 – 55 let, podle mého názoru je zde největší zastoupení rodičů i prarodičů v jedné věkové skupině. Nejmenší zastoupení bylo ve věkové skupině 56 let a více, v této skupině je pravděpodobně malé procento lidí, kteří mají děti v mateřské škole, nebo na prvním stupni základní školy.

Položka č. 3 Vzdělání respondentů

Graf č. 3 Vzdělání respondentů

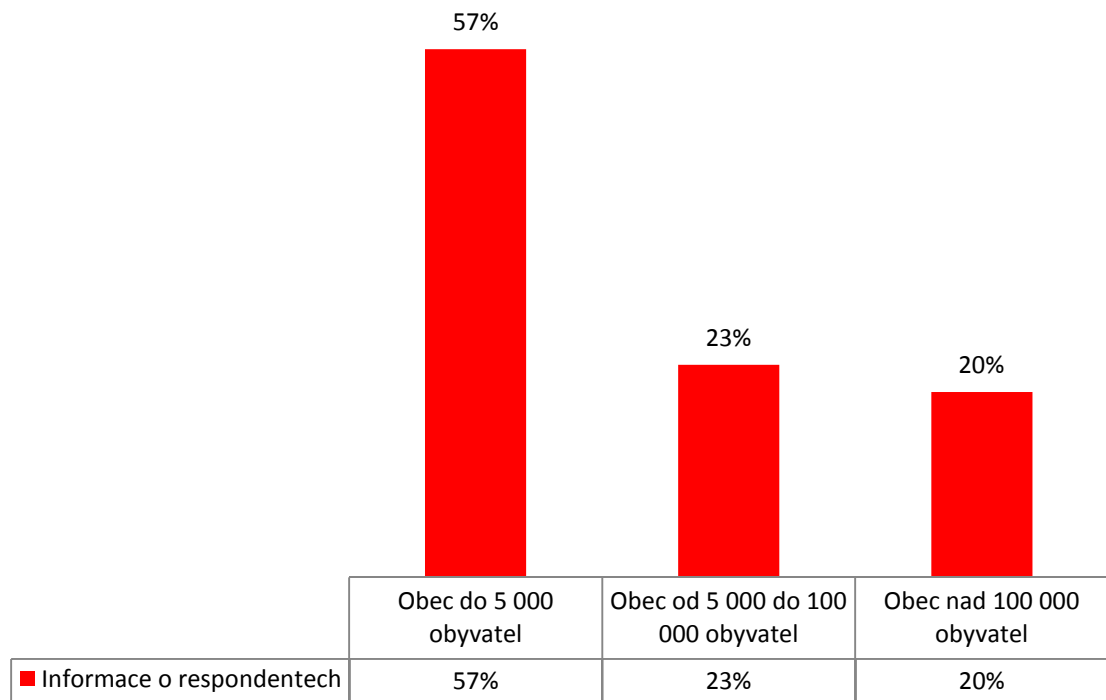
Tabulka č. 3 Vzdělání respondentů

Vaše dosažené vzdělání?	Počet respondentů
Základní	9
Středoškolské bez maturity	36
Středoškolské s maturitou	53
Vysokoškolské	37
Celkem	135

Interpretace: Otázka týkající se vzdělání respondentů by mohla rovněž ovlivnit výsledek dalších odpovědí. Nejvíce odpovídajících respondentů mělo středoškolské vzdělání s maturitou 39 % z celkového počtu. Pouze 7 % dotázaných mělo pouze základní vzdělání, těchto 7 % bylo zastoupeno ve věkové kategorii na 56 let a více.

Položka č. 4 Bydliště respondentů

Graf č. 4 Bydliště respondentů

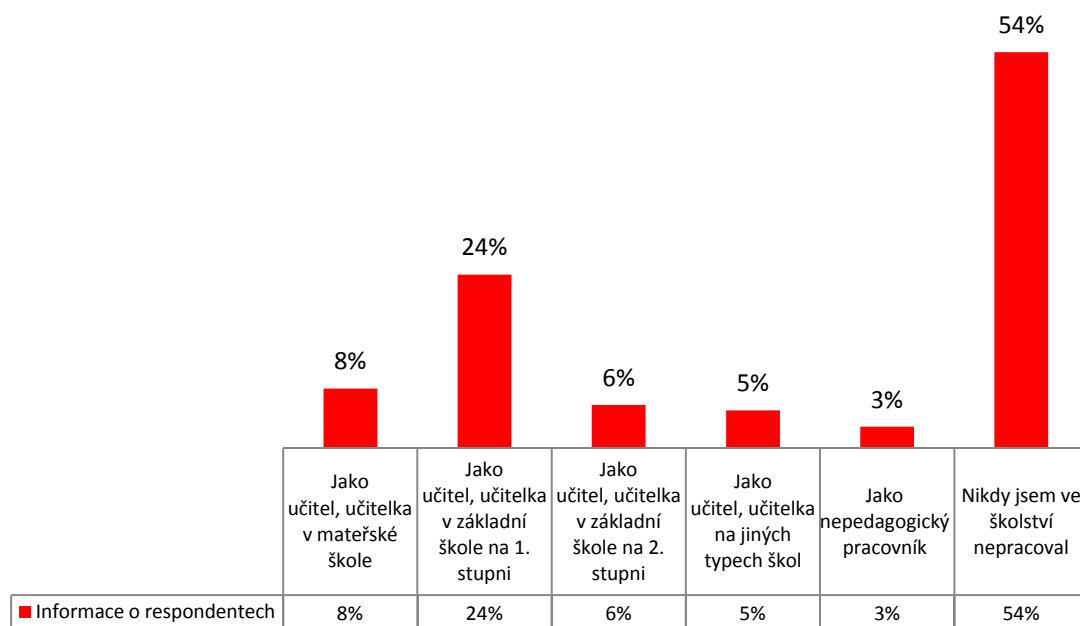
Tabulka č. 4 Bydliště respondentů

Vaše bydliště?	Počet respondentů
Obec do 5 000 obyvatel	77
Obec od 5 000 do 100 000 obyvatel	31
Obec nad 100 000 obyvatel	27
Celkem	135

Interpretace: Bydliště respondentů by rovněž mohlo mít vliv na níže položené otázky. Z výše uvedené tabulky vyplývá, že nejvyšší počet respondentů, (57 %) bydlí v malé obci do celkového počtu 5 000 obyvatel.

Položka č. 5 Pracujete, nebo jste někdy pracovali ve školství?

Graf č. 5 Pracujete, nebo jste někdy pracovali ve školství?

Tabulka č. 5 Pracujete, nebo jste někdy pracovali ve školství?

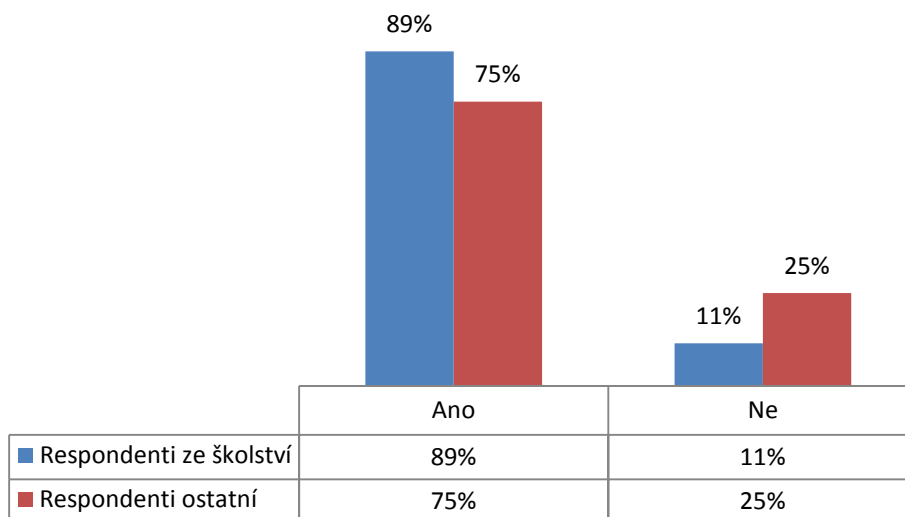
Pracujete, nebo jste někdy pracovali ve školství?	Počet respondentů
Jako učitel, učitelka v mateřské škole	11
Jako učitel, učitelka v základní škole na 1. stupni	32
Jako učitel, učitelka v základní škole na 2. stupni	8
Jako učitel, učitelka na jiných typech škol	7
Jako nepedagogický pracovník	4
Nikdy jsem ve školství nepracoval	73
Celkem	135

Interpretace: Tato otázka je podle mého názoru pro další průběh dotazníku velice podstatná, protože si myslím, že každá skupina respondentů bude mít jiný názor na níže položené otázky. Výsledky tabulky jasně ukazují, že nejvyšší procento respondentů 54 % nikdy ve školství nepracovalo. Zbývajících 46 % tvoří skupina respondentů, kteří pracují, nebo pracovali na různých typech škol. Do této skupiny jsem zařadila i nepedagogické pracovníky, kteří také mají určité povědomí o podmínkách ve školách.

Touto tabulkou se mi celkový počet respondentů rozdělil na dvě skupiny po 62 a 73 respondentech, (respondenti ze školství 46 % a ostatní respondenti 54 %). V následujících tabulkách a grafech budou patrná odlišná procenta odpovědí jednotlivých skupin na stejné otázky.

Položka č. 6 Myslíte si, že je v České republice mateřská škola součástí školské vzdělávací soustavy?

Graf č. 6 Myslíte si, že je v České republice mateřská škola součástí školské vzdělávací soustavy?

Tabulka č. 6 Myslíte si, že je v České republice mateřská škola součástí školské vzdělávací soustavy?

Myslíte si, že je v České republice mateřská škola součástí školské vzdělávací soustavy?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Ano	55	55
Ne	7	18
Celkem	62	73

Interpretace: Tuto otázkou jsem chtěla zjistit, jestli má veřejnost povědomí o jednotlivých součástech školské vzdělávací soustavy a jestli by do ní mateřskou školu zařadilo. 89 % respondentů ze školství si myslí, že mateřská škola je součástí školské

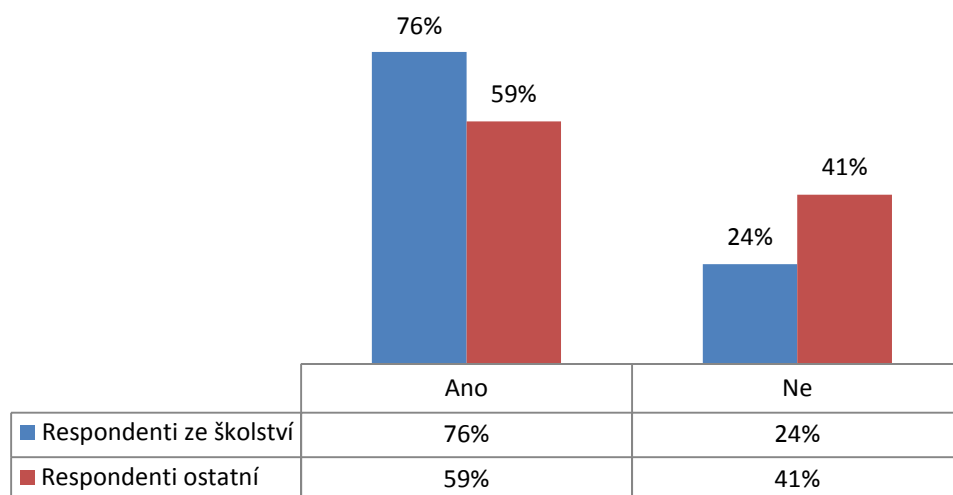

vzdělávací soustavy a pouhých 11 % odpovědělo, že si myslí, že mateřská škola není součástí školské vzdělávací soustavy.

Překvapilo mě celkem vysoké procento ostatních respondentů (75 %), kteří odpověděli ano, mateřská škola patří do školské vzdělávací soustavy.

Položka č. 7 Myslíte si, že jsou pro mateřskou školu závazné " osnovy" tzv. Rámcově vzdělávací program podobný jaký má základní škola?

Graf č. 7 Myslíte si, že jsou pro mateřskou školu závazné " osnovy" tzv. Rámcově vzdělávací program podobný jaký má základní škola?

Tabulka č. 7 Myslíte si, že jsou pro mateřskou školu závazné " osnovy" tzv. Rámcově vzdělávací program podobný jaký má základní škola?

Myslíte si, že jsou pro mateřskou školu závazné " osnovy" tzv. Rámcově vzdělávací program podobný jaký má základní škola?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Ano	47	43
Ne	15	30
Celkem	62	73

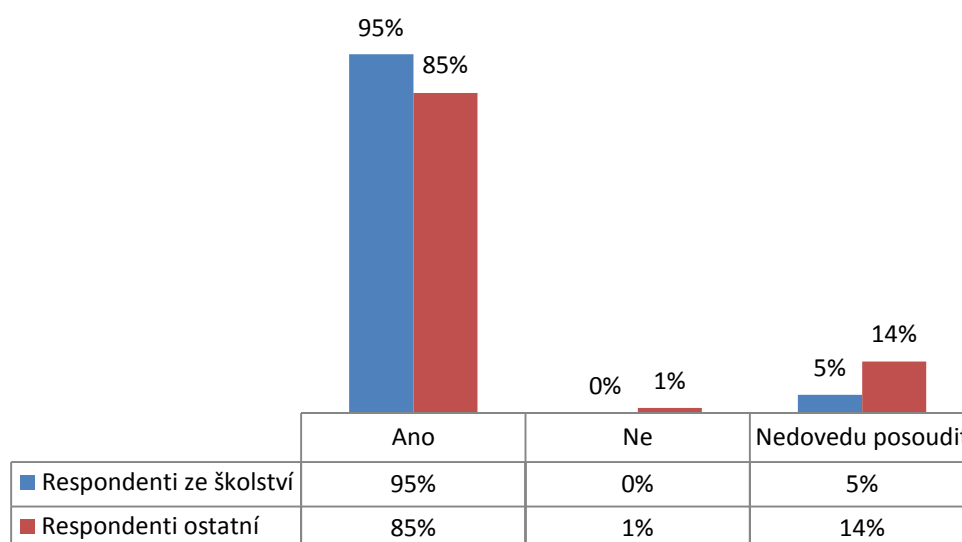
Interpretace: Tato otázka zkoumala povědomí veřejnosti o " osnovách " v mateřské škole. Z výše uvedené tabulky a grafu je patrné, že 76 % respondentů ze školství si myslí,

že jsou pro mateřskou školu závazné určité „osnovy“. 24 % respondentů odpovědělo, že si myslí, že mateřská škola žádné osnovy nemá.

Překvapilo mě, že 60 % ostatních respondentů odpovědělo ano, myslím si, že mateřská škola má závazné „osnovy“. Je to poměrně vysoké procento v porovnání se skupinou ze školství, kde jsem předpokládala vyšší procento kladných odpovědí.

Položka č. 8 Je podle Vašeho názoru pobyt dítěte v mateřské škole přínosem pro jeho úspěšnost na 1. stupni základní školy?

Graf č. 8 Je podle Vašeho názoru pobyt dítěte v mateřské škole přínosem pro jeho úspěšnost na 1. stupni základní školy?

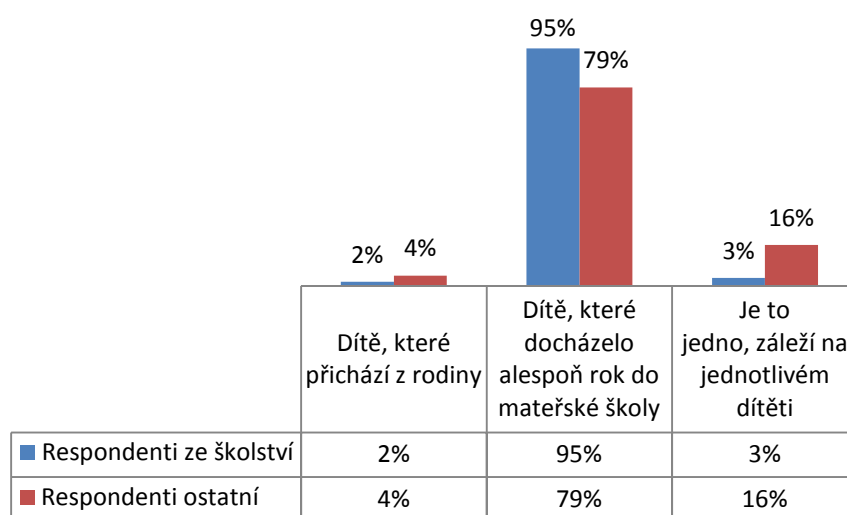
Tabulka č. 8 Je podle Vašeho názoru pobyt dítěte v mateřské škole přínosem pro jeho úspěšnost na 1. stupni základní školy?

Je podle Vašeho názoru pobyt dítěte v mateřské škole přínosem pro jeho úspěšnost na 1. stupni základní školy?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Ano	59	62
Ne	0	1
Nedovedu posoudit	3	10
Celkem	62	73

Interpretace: Otázkou č. 8 a č. 9 jsem chtěla zjistit názor veřejnosti na prospěšnost mateřské školy na vstup dítěte do školy základní. 95 % a 85 % respondentů jasně dokazují názor, že pobyt dítěte v mateřské škole je pro něj přínosem pro úspěšnost na 1. stupni základní školy. Pouze 1% ostatních respondentů si to nemyslí a 5% a 14 % to nedovede posoudit.

Položka č. 9 Které dítě podle Vašeho názoru zvládne pobyt v první třídě lépe a snadněji?

Graf č. 9 Které dítě podle Vašeho názoru zvládne pobyt v první třídě lépe a snadněji?

Tabulka č. 9 Které dítě podle Vašeho názoru zvládne pobyt v první třídě lépe a snadněji?

Které dítě podle Vašeho názoru zvládne pobyt v první třídě lépe a snadněji?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Dítě, které přichází z rodiny	1	3
Dítě, které docházelo alespoň rok do mateřské školy	59	58
Je to jedno, záleží na jednotlivém dítěti	2	12
Celkem	62	73

Interpretace: 95 % respondentů ze školství zastává názor, že dítě, které chodilo do mateřské školy alespoň rok, zvládne školu lépe a snadněji. Pouze nízké procento těchto

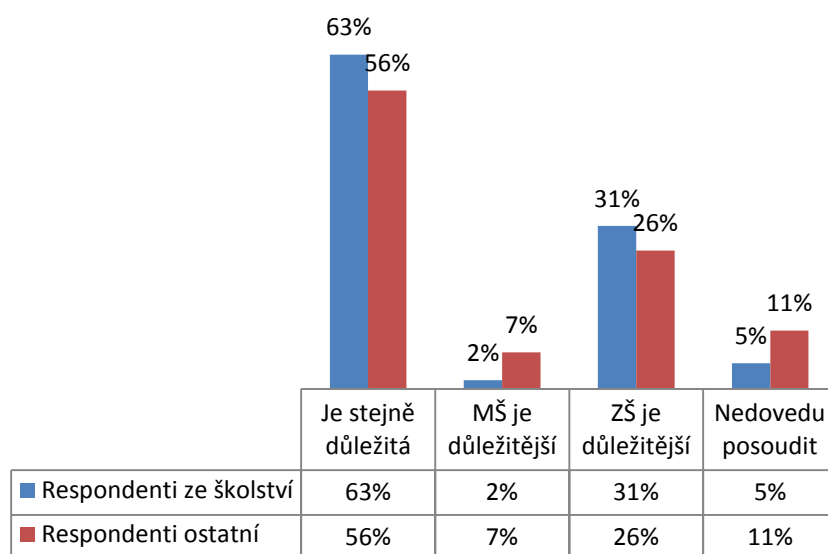
respondentů (2%) zastávají názor, že lépe zvládne školu dítě přicházející z rodiny a 3% respondentů odpovědělo, že záleží na jednotlivém dítěti.

Trochu jinak se vyvinuly názory ostatních respondentů. 79% respondentů sdílí názor, že lépe zvládne školu dítě, které navštěvovalo mateřskou školu. 4% respondentů zastává názor, že lépe zvládne školu dítě přicházející z rodiny a 16% respondentů odpovědělo, že záleží na jednotlivém dítěti.

K této otázce by mě zajímal názor učitelů, kteří učí v první třídě a mohou to posoudit.

Položka č. 10 Je podle Vašeho názoru pro dítě mateřská škola stejně důležitá jako základní škola?

Graf č. 10 Je podle Vašeho názoru pro dítě mateřská škola stejně důležitá jako základní škola?

Tabulka č. 10 Je podle Vašeho názoru pro dítě mateřská škola stejně důležitá jako základní škola?

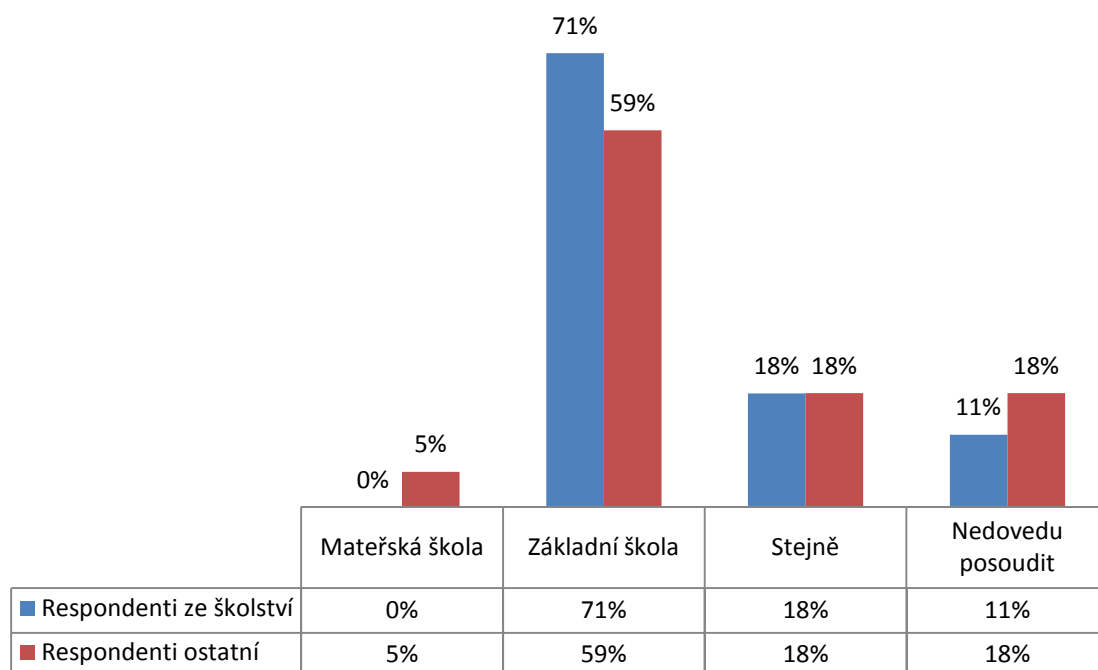
Je podle Vašeho názoru pro dítě mateřská škola stejně důležitá jako základní škola?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Je stejně důležitá	39	41
MŠ je důležitější	1	5
ZŠ je důležitější	19	19
Nedovedu posoudit	3	8
Celkem	62	73

Interpretace: Touto otázkou se pokouším zjistit, která instituce je pro veřejnost více důležitá. Na tom, že je mateřská škola stejně důležitá, jako škola základní se shodla více než polovina všech respondentů, dokonce respondentů ze školství bylo více než ostatních (63%). Tento názor mě velice překvapil a jako učitelku v mateřské škole potěšil.

Pouze 31% a 26% všech respondentů zastává názor, že základní škola je důležitější než mateřská škola.

Položka č. 11 Která instituce má podle Vás větší prestiž?

Graf č. 11 Která instituce má podle Vás větší prestiž?

Tabulka č. 11 Která instituce má podle Vás větší prestiž?

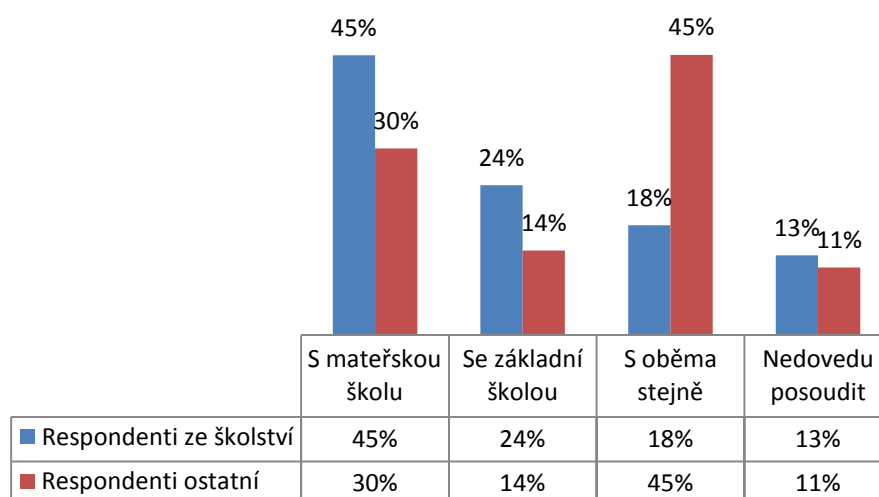
Která instituce má podle Vás větší prestiž?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Mateřská škola	0	4
Základní škola	44	43
Stejně	11	13
Nedovedu posoudit	7	13
Celkem	62	73

Interpretace: Tato otázka je prapůvodní otázka, která mě vedla k výběru tématu této diplomové práce. Zajímalo mě, která instituce má větší prestiž a zde by se nabídla podle výsledků dotazníku ještě další otázka. Proč?

Větší prestiž má podle všech respondentů základní škola, což se dalo předpokládat.

Položka č. 12 Se kterou institucí podle Vašeho názoru více spolupracují rodiče dětí?

Graf č. 12 Se kterou institucí podle Vašeho názoru více spolupracují rodiče dětí?

Tabulka č. 12 Se kterou institucí podle Vašeho názoru více spolupracují rodiče dětí?

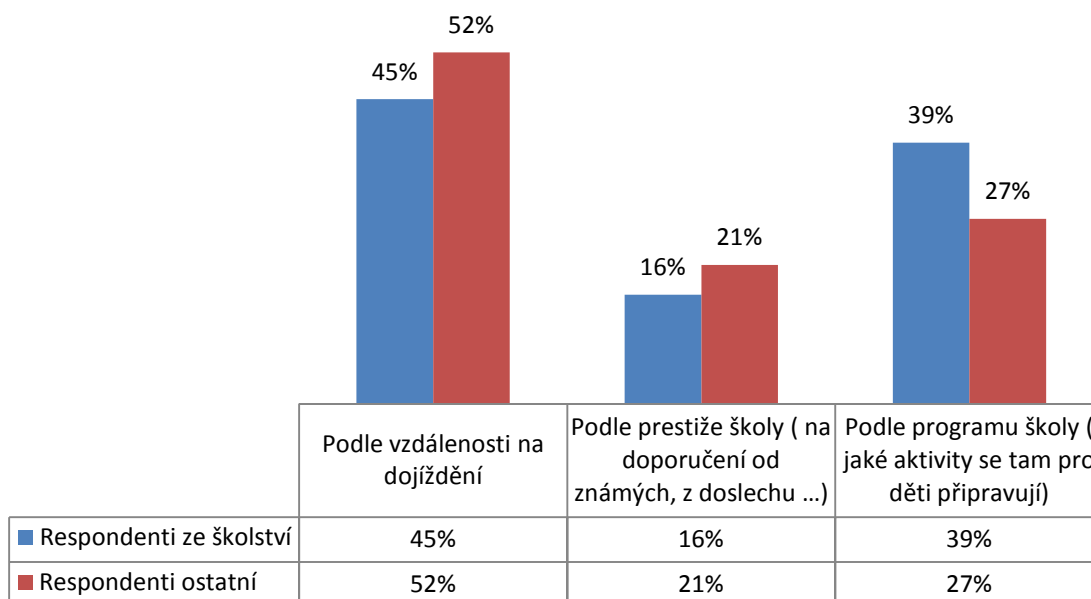
Se kterou institucí podle Vašeho názoru více spolupracují rodiče dětí?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
S mateřskou školou	28	22
Se základní školou	15	10
S oběma stejně	11	33
Nedovedu posoudit	8	8
Celkem	62	73

Interpretace: Touto otázkou jsem se pokusila zjistit, se kterou institucí více spolupracují rodiče dětí. Překvapilo mě vysoké procento respondentů ze školství (45%), kteří si myslí, že rodiče více spolupracují s mateřskou školou. Zajímalo by mě, z čeho tak usuzují.

Převážná část ostatních respondentů 45% si myslí, že rodiče spolupracují s oběma institucemi stejně. Zajímavý byl komentář k této otázce od jednoho respondenta, který napsal: „... je to s oběma institucemi stejné, peníze chtějí po rodičích obě“.

Položka č. 13 Podle čeho byste vybírali pro své dítě mateřskou školu?

Graf č. 13 Podle čeho byste vybírali pro své dítě mateřskou školu?

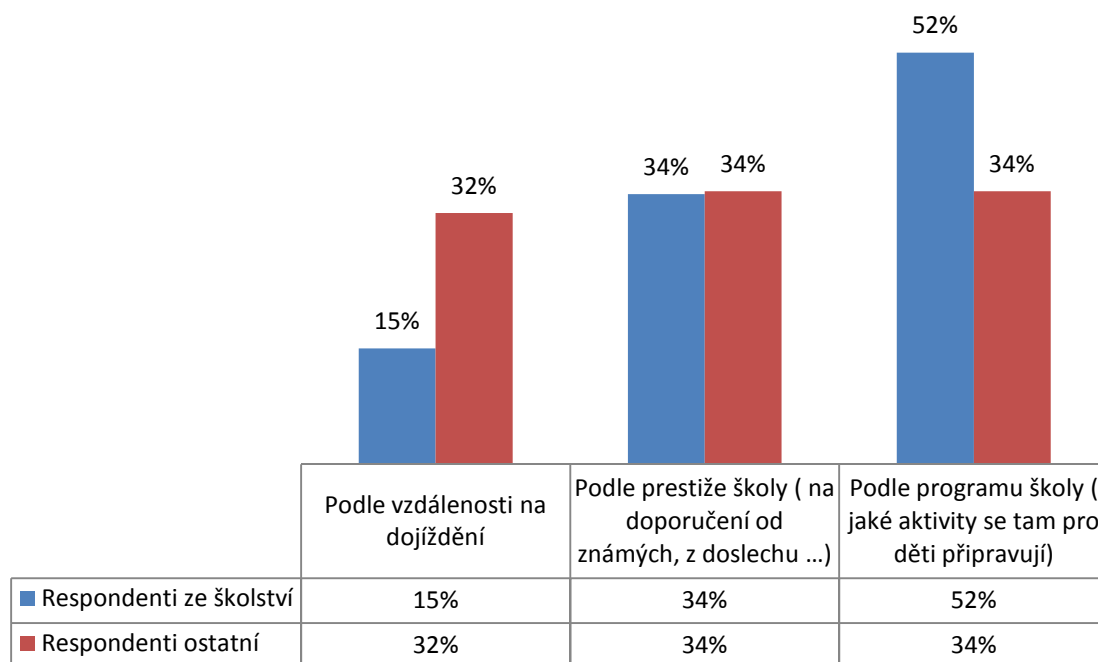
Tabulka č. 13 Podle čeho byste vybírali pro své dítě mateřskou školu?

Podle čeho byste vybírali pro své dítě mateřskou školu?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Podle vzdálenosti na dojíždění	28	38
Podle prestiže školy (na doporučení od známých z doslechu)	10	15
Podle programu školy (jaké aktivity se tam pro děti připravují)	24	20
Celkem	62	73

Interpretace: Touto otázkou jsem chtěla zjistit, co by byl hlavní důvod veřejnosti pro výběr mateřské školy pro jejich děti. Největší procento respondentů z obou skupin (45% a 52%) by vybíralo mateřskou školu podle vzdálenosti na dojíždění. Respondenti ze školství by na druhém místě zajímal také program, který mateřská škola pro děti připravuje. Z toho je patrné, že při srovnání s následující tabulkou není mateřská škola pro rodiče, co se týká vzdělávání tak důležitá jako škola základní.

Položka č. 14 Podle čeho byste vybírali pro své dítě základní školu?

Graf č. 14 Podle čeho byste vybírali pro své dítě základní školu?

Tabulka č. 14 Podle čeho byste vybírali pro své dítě základní školu?

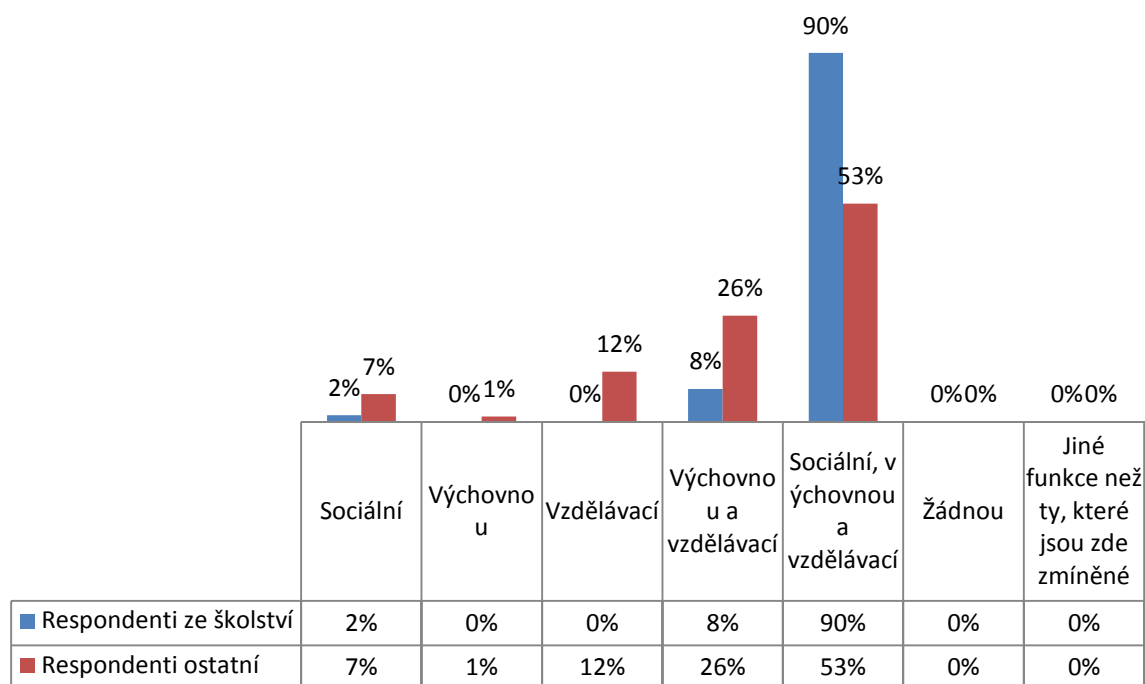
Podle čeho byste vybírali pro své dítě základní školu?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Podle vzdálenosti na dojíždění	9	23
Podle prestiže školy (na doporučení od známých, z doslechu)	21	25
Podle programu školy (jaké aktivity se tam pro děti připravují)	32	25
Celkem	62	73

Interpretace: Touto otázkou jsem chtěla zjistit, co by byl hlavní důvod veřejnosti pro výběr základní školy pro jejich děti. Tato tabulka a graf jasně dokazují, že prioritou pro výběr školy u respondentů ze školství je program školy.

U ostatních respondentů dochází k rovnoměrnému rozložení výběru školy. Vzdálenost na dojíždění, prestiž školy i program školy jsou procentuálně na téměř stejné úrovni.

Položka č. 15 Plní podle Vašeho názoru mateřská škola funkci.

Graf č. 15 Plní podle Vašeho názoru mateřská škola funkci.

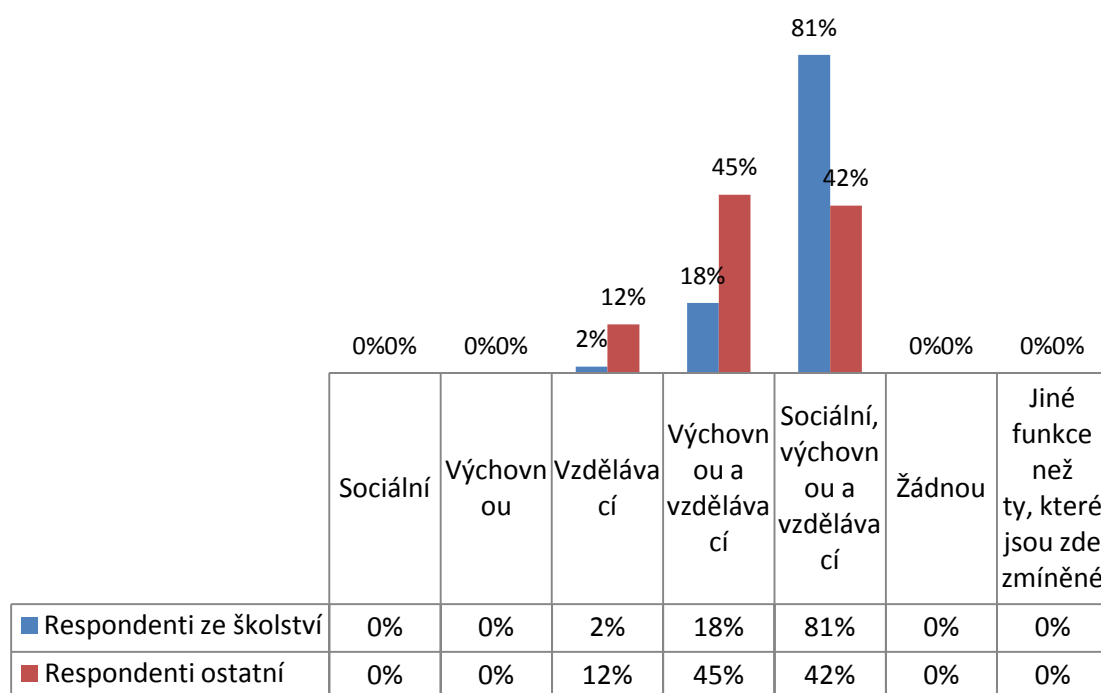
Tabulka č. 15 Plní podle Vašeho názoru mateřská škola funkci.

Plní podle Vašeho názoru mateřská škola funkci.	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Sociální	1	5
Výchovnou	0	1
Vzdělávací	0	9
Výchovnou a vzdělávací	5	19
Sociální, výchovnou a vzdělávací	56	39
Žádnou	0	0
Jiné funkce než ty, které jsou zde zmíněné	0	0
Celkem	62	73

Interpretace: Touto otázkou jsem se pokusila zjistit, jaké má veřejnost povědomí o funkcích, které plní mateřská škola. Převážná část respondentů zastává názor, že mateřská škola plní funkci sociální, výchovnou a vzdělávací. Potěšil mě výsledek grafu, že žádný s respondentů nenapsal, že mateřská škola žádnou funkci neplní.

Položka č. 16 Plní podle Vašeho názoru základní škola funkci.

Graf č. 16 Plní podle Vašeho názoru základní škola funkci.

Tabulka č. 16 Plní podle Vašeho názoru základní škola funkci.

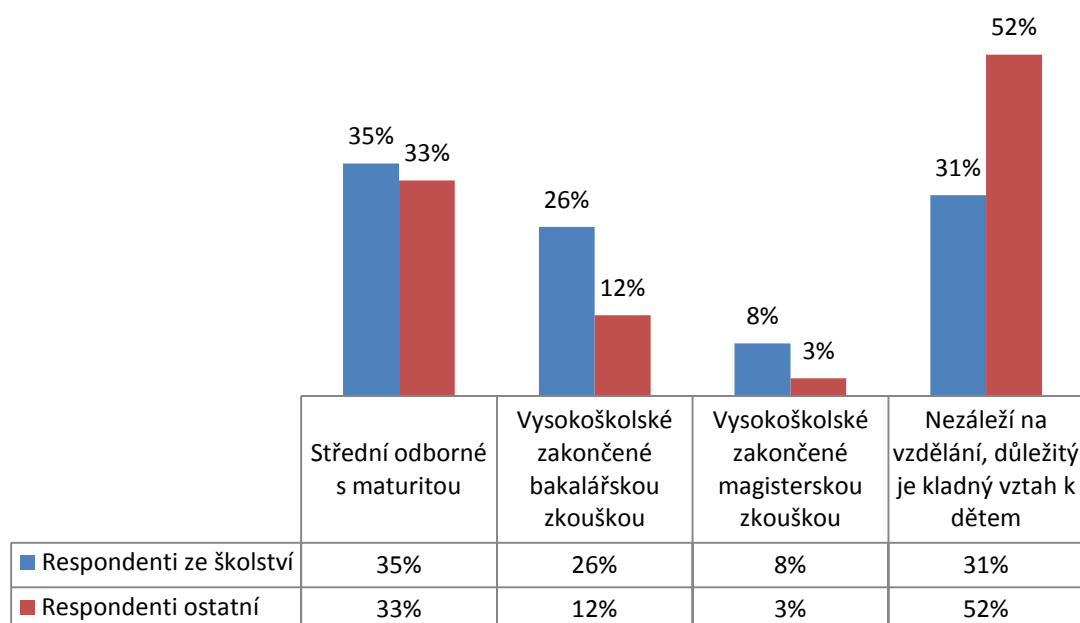
Plní podle Vašeho názoru základní škola funkci.	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Sociální	0	0
Výchovnou	0	0
Vzdělávací	1	9
Výchovnou a vzdělávací	11	33
Sociální, výchovnou a vzdělávací	50	31
Žádnou	0	0
Jiné funkce než ty, které jsou zde zmíněné	0	0
Celkem	62	73

Interpretace: Touto otázkou jsem se pokusila zjistit, jaké má veřejnost povědomí o funkcích, které plní základní škola. Převážná část respondentů ze školství (81%) zastává názor, že základní škola plní funkci sociální, výchovnou a vzdělávací.

Ostatní respondenti si možná neuvědomili sociální funkci v základní škole, výchova a vzdělávání jsou pro ně v základní škole prioritní.

Položka č. 17 Jaké vzdělání by podle Vás měla mít učitelka v mateřské škole?

Graf č. 17 Jaké vzdělání by podle Vás měla mít učitelka v mateřské škole?

Tabulka č. 17 Jaké vzdělání by podle Vás měla mít učitelka v mateřské škole?

Jaké vzdělání by podle Vás měla mít učitelka v mateřské škole?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Střední odborné s maturitou	22	24
Vysokoškolské zakončené bakalářskou zkouškou	16	9
Vysokoškolské zakončené magisterskou zkouškou	5	2
Nezáleží na vzdělání, důležitý je kladný vztah k dětem	19	38
Celkem	62	73

Interpretace: Otázka č. 17 a č. 18 je zaměřena na zjištění názoru veřejnosti na vzdělání pedagogických pracovníků v jednotlivých institucích. V této tabulce a grafu jsou patrné odlišné názory obou skupin na vzdělání učitelek v mateřských školách.

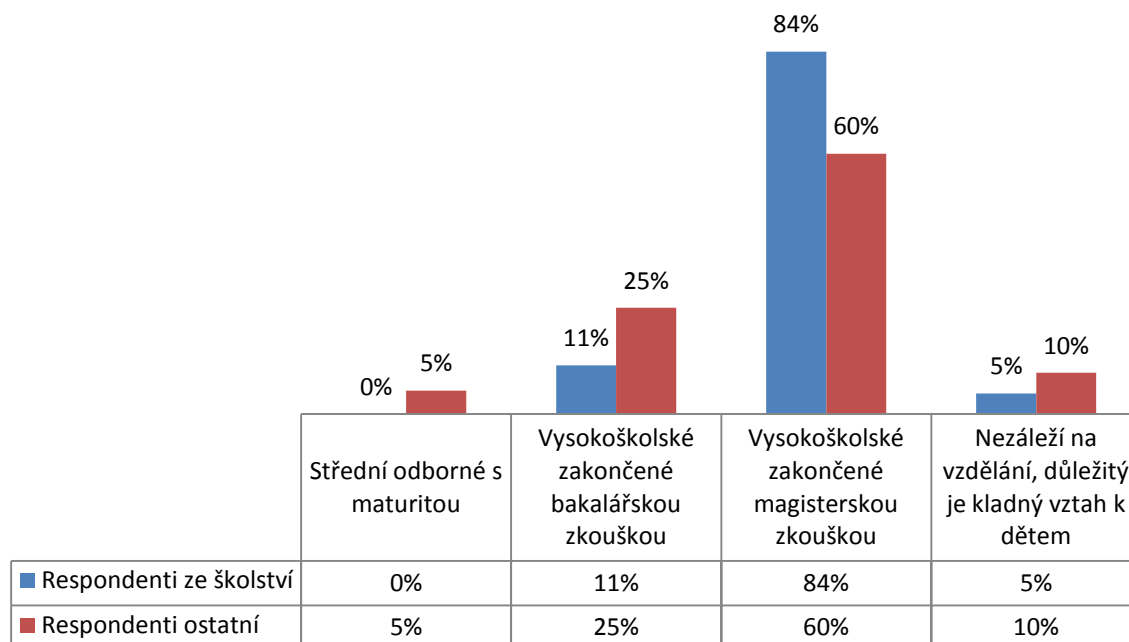
Více než polovině ostatních respondentů (52%) by stačil kladný vztah učitelky k dětem. 33% sdílí názor, že učitelce v mateřské škole stačí středoškolské vzdělání s maturitou. A pouze 12% si myslí, že učitelka v mateřské škole by měla mít vysokoškolské vzdělání.

Respondenti ze školství si myslí, že by učitelce v mateřské škole stačilo střední vzdělání s maturitou (35%), nebo kladný vztah k dětem (31%). Vysokoškolské vzdělání zakončené bakalářskou zkouškou preferuje 26% respondentů a 8% respondentů sdílí názor, že učitelka v mateřské škole by měla mít vysokoškolské vzdělání zakončené magisterskou zkouškou.

Je zvláštní, že názory široké veřejnosti na vzdělání učitelky v mateřské škole jsou odlišné od názorů odborníků, kteří preferují pro učitelky v mateřských školách alespoň vysokoškolské vzdělání zakončené bakalářskou zkouškou.

Položka č. 18 Jaké vzdělání by podle Vás měla mít učitelka v základní škole?

Graf č. 18 Jaké vzdělání by podle Vás měla mít učitelka v základní škole?

Tabulka č. 18 Jaké vzdělání by podle Vás měla mít učitelka v základní škole?

Jaké vzdělání by podle Vás měla mít učitelka v základní škole?	Počet respondentů	
	Školství	Ostatní
Střední odborné s maturitou	0	4
Vysokoškolské zakončené bakalářskou zkouškou	7	18
Vysokoškolské zakončené magisterskou zkouškou	52	44
Nezáleží na vzdělání, důležitý je kladný vztah k dětem	3	7
Celkem	62	73

Interpretace: Z této tabulky a grafu je patrný názor většiny respondentů (84% a 60%), že učitelka v základní škole by měla mít vysokoškolské vzdělání zakončené magisterskou zkouškou. Většině respondentů záleží na vzdělání učitelky, ale kladný vztah k dětem na rozdíl od učitelek v mateřských školách tvoří malé procento (5% a 10%).

Shrnutí

Po vyhodnocení mnou provedeného výzkumu, jsem zjistila, že obě instituce, mateřská škola i základní škola jsou pro širokou veřejnost prospěšné, důležité a nepostradatelné.

Z uvedeného dotazníku vyplývá, že mateřská škola je pro většinu dotázaných stejně důležitá jako škola základní a alespoň rok docházky do mateřské školy přispěje k lepšímu zvládnutí základní školy, ale při výběru mateřské školy by dotázaní vycházeli především ze vzdálenosti mateřské školy od místa bydliště a program mateřské školy by pro ně nebyl zdaleka tak důležitý. Dokonce i vzdělání pedagogických pracovníků v mateřských školách staví veřejnost na mnohem nižší úroveň než v základních školách. Více než polovině dotázaných by pro pedagoga v mateřské škole stačila „láska k dětem“. Zde dochází k rozporu názoru veřejnosti a odborníků z oblasti předškolní výchovy, kteří požadují pro učitelky v mateřských školách vysokoškolské vzdělání ukončené alespoň bakalářskou zkouškou. Z tohoto zjištění vyplývá, že ne všichni mají povědomí o činnostech v mateřské škole a práci pedagogů.

Jinak je tomu u základní školy, kde se veřejnost zajímá především o program a prestiž základní školy i za cenu, že základní škola nebude v místě bydliště a děti se budou někam dopravovat. Také vzdělání pedagogů na základní škole by mělo být na rozdíl od pedagogů v mateřské škole vysokoškolské ukončené magisterskou zkouškou. V mateřské škole stačí pedagogům vzdělání středoškolské. Tak to určuje i zákon 563/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Mateřská škola, je tak jako základní škola součástí školské vzdělávací soustavy. Potřebnost mateřské školy, která napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí ve věku 3 – 6 let, kompenzuje nedostatky způsobené odlišným výchovným působením v rodinách a dítě zde získává první sociální zkušenosti a základní informace o okolním světě je nezpochybnitelná, a přesto má podle názoru veřejnosti (kupodivu i školské) mnohem menší prestiž než základní škola.

Z podkladů výzkumné sondy vyplynula otázka k diskusi. **Proč je prestiž základní školy, která dětem také poskytuje dětem vzdělání, výchovu i sociální zkušenosti tak jako mateřská škola větší?**

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo podat obraz dvou institucí školské vzdělávací soustavy v České republice - mateřské školy a 1. stupně základní školy. Chtěla jsem zjistit, která z těchto dvou institucí je podle mínění veřejnosti více důležitá a prospěšná a jestli je mateřská škola podle veřejnosti pro děti přínosem pro vstup na 1. stupeň základní školy.

Došla jsem k závěru, že obě instituce mají ve školské vzdělávací soustavě své místo, jsou pro vzdělání dětí velmi důležité. Vzájemná propojenost a návaznost těchto institucí zakotvená v dokumentech na státní úrovni (Rámcových vzdělávacích programech) je patrna na každém kroku. Už v mateřské škole děti získávají základy klíčových kompetencí, kompetenci k učení, řešení problémů, kompetenci komunikativní, sociální a personální, činnosti a občanskou, které dále více a hlouběji rozvíjí a upevňuje primární vzdělávání. Bez základů těchto kompetencí tvořených již v mateřské škole by vstup do první třídy byl pro děti podle mého názoru velice obtížný a pedagogům v primární škole by se velice těžce pracovalo. Také sociální funkce mateřské školy je pro vstup dítěte do základní školy velmi důležitá, protože zde dítě překonává první odloučení od rodiny, začleňuje se a hledá si své místo v určité sociální skupině, učí se podřizovat svému okolí. Pokud dítě tyto zkušenosti při příchodu do základní školy nemá, může mít znalosti na velmi dobré úrovni, ale odloučení od rodiny a přítomnost pedagoga a ostatních vrstevníků mohou být pro něj velmi stresující, dokonce mohou zapříčinit negativní vztah ke škole. Mateřská škola má důležitou úlohu pro budoucí vzdělávání dětí nejen v základní škole, a je podle mého názoru jako první článek školské vzdělávací soustavy nezastupitelná.

Zda názor široké veřejnosti odpovídá mnou formulované predikci jsem se pokoušela zjistit pomocí dotazníkového šetření. Názor široké veřejnosti se shoduje s názorem mým o potřebnosti a nezastupitelnosti mateřské školy pro další vzdělávání dětí. Proč je stále prestiž mateřské školy nižší než prestiž základní školy? Jak je možné, že veřejnosti by stačilo nižší vzdělání u učitelek v mateřské škole než v u učitelek v základní škole? Je to snad tím, že v mateřské škole je jiná věková skupina než v základní škole? Nebo je to zákonem danou povinností docházky do základní školy? Je snad veřejnost méně informovaná o práci s dětmi v mateřské škole? Tyto otázky by mohly být námětem pro další výzkum, který by možná přinesl větší zviditelnění práce učitelek v mateřských školách a pomohl k vybudování alespoň stejné prestiže mateřských škol, jakou má mezi veřejností 1. stupeň základní školy.

Použitá literatura

- BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8537-7.
- GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika II*. dotisk 1.vyd. Olomouc: Hanex, 2003, 192 s. ISBN 80-857-8324-X.
- HANZL, Jan. *Školské zákony 2011: speciální edice pro mateřské školy : školský zákon, zákon o pedagogických pracovnících, zásady bezpečnosti při provozu MŠ, výklad, prováděcí předpisy, vybrané vzory pracovních úkonů : stav k 1. září 2011*. Praha: Eurounion, 2011, 551 s. ISBN 978-807-3170-912.
- KOMENSKÝ, J. A. *Informatorium školy mateřské*. Praha: SPN, 1952.
- Obecná porada o nápravě věcí lidských : Jan Amos Komenský (výbor z díla)*. 1. vyd. (v tomto uspořádání). Editor Miroslav Sedláček. Brno: Soliton, 2007, 309 s. ISBN 978-802-3989-199.
- MARTINEC, Lubomír. *Co se změnilo v českém školství*. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2009, 64 s. ISBN 978-802-1105-904.
- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, 98 s. ISBN 80-211-0372-8
- Primární a preprimární vzdělávání z pohledu studentů doktorských studijních programů*. 1. vyd. Editor Martina Fasnerová. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 137 s. ISBN 978-80-244-2774-4.
- Předškolní a primární pedagogika*. Vyd. 1. Editor Zuzana Kolláriková, Branislav Pupala. Praha: Portál, 2001, 455 s. ISBN 80-717-8585-7
- PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-717-8579-2
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením : [se změnami provedenými k 1.9.2005]*. Praha: Triton, 2006, 126, 92102. ISBN 80-725-4819-0.
- SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004, 48 s. ISBN 80-870-0000-5.
- SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Proměny primární školy a vzdělávání a vzdělávání učitelů v historicko-srovnávací perspektivě*. Praha: Portál, 2005, 312s. ISBN 80-6178-942-9
- SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Čemu učit ve škole?: k transformaci obsahu primárního vzdělání*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1996, 130 s. ISBN 80-860-3912-9.

Stručné dějiny pedagogiky. 4., rozš. vyd. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-859-3143-5.

Struktury systémů vzdělávání a počítačnické odborné přípravy v zemích Evropské unie. Vyd. 2., v češtině 1. Praha: Učitelství noviny - Gnosis, 1997, 454 s. ISBN 80-238-1646-2

ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola: teorie a praxe I*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 168 s. ISBN 80-244-0945-3.

ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola a její učitelé v podmínkách společenských změn: teorie a praxe II*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 159 s. ISBN 80-244-1373-6

VALENTA, Jiří. *Školské zákony: s komentářem a prováděcí předpisy*. 2005. Olomouc: ANAG, 2005. ISBN 80-7263-265-5.

VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelství: teorie a praxe II*. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1992, 147 s. ISBN 80-210-0458-4.

Vzdělávací systém Maďarska. Editor Stanislava Brožová, Květa Goulliová. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999, 37 s. ISBN 80-211-0337-X.

Vzdělávací systém Polska. Editor Stanislava Brožová, Květa Goulliová. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999, 34 s. ISBN 80-211-0328-0.

Vzdělávací systém Slovenska. Editor Stanislava Brožová, Květa Goulliová, Iveta Kramplová. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1999, 37 s. ISBN 80-211-0346-9.

Internetové zdroje:

AUSTRIA : Overview. *EURYDICE* [online]. 2011 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Austria:Overview>

CZECH-REPUBLIC : *EURYDICE* [online]. 2011 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Czech-Republic:Overview>

EURYDICE. *Organizace vzdělávací soustavy České republiky* [online]. EURYBASE, 2009/2010 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/CZ_CS.pdf

EURYDICE. *Organizace vzdělávací soustavy České republiky* [online]. EURYBASE, 2009/2010 [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_CZ_CS.pdf

GERMANY : Overview. *EURYDICE* [online]. 2011 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Germany:Overview>

HUNGARY : Overview. *EURYDICE* [online]. 2011 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Hungary:Overview>

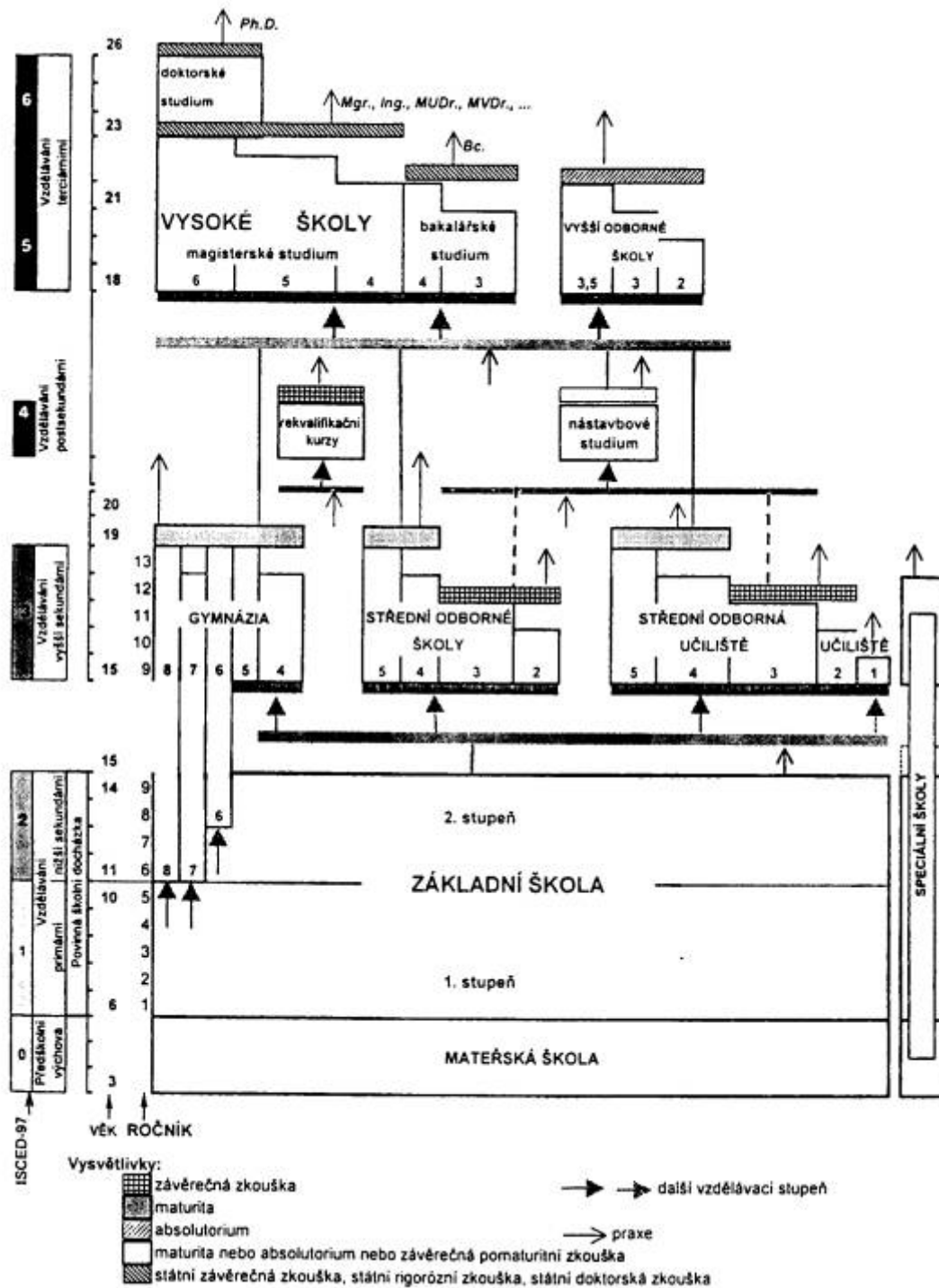
POLAND : Overview. *EURYDICE* [online]. 2011 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Poland:Overview>

SLOVAKIA : Overview. *EURYDICE* [online]. 2011 [cit. 2012-01-29]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Slovakia:Overview>

Seznam příloh

1. Současná struktura školské vzdělávací soustavy v České republice
2. Seznam schémat a tabulek
3. Klíčové kompetence v preprimárním a primárním vzdělávání
4. Dotazník

Příloha č. 1 - Současná struktura školské vzdělávací soustavy v České republice

Příloha č. 2 - Seznam schémat a tabulek

Schémata

1. Schéma č. 1 Školská vzdělávací soustava v České republice
2. Schéma č. 2 Školská vzdělávací soustava v Polsku
3. Schéma č. 3 Školská vzdělávací soustava v Německu
4. Schéma č. 4 Školská vzdělávací soustava v Rakousku
5. Schéma č. 5 Školská vzdělávací soustava na Slovensku
6. Schéma č. 6 Školská vzdělávací soustava v Maďarsku
7. Schéma č. 7 Systém kurikulárních dokumentů
8. Schéma č. 8 Systém vzdělávacích cílů
9. Schéma č. 9 Směrování k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí

Tabulky

1. Tabulka č. 1 Počet zamítnutých žádostí o přijetí dětí do mateřské školy
2. Tabulka č. 2 Počty škol na území České republiky
3. Tabulka č. 3 Počty žáků absolvujících povinnou školní docházku na prvním stupni.
4. Tabulka č. 4 Průměrné počty dětí na třídu

Příloha č. 3 - Klíčové kompetence v preprimárním a primárním vzdělávání

Klíčové kompetence v předškolním vzdělávání:

1. kompetence k učení
2. kompetence k řešení problémů
3. kompetence komunikativní
4. kompetence sociální a personální
5. kompetence činnostní a občanské

Kompetence k učení

dítě ukončující předškolní vzdělávání

- soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje a užívá při tom jednoduchých pojmů, znaků a symbolů
- získanou zkušenost uplatňuje v praktických situacích a v dalším učení
- má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách; orientuje se v řádu a dění v prostředí, ve kterém žije
- klade otázky a hledá na ně odpovědi, aktivně si všímá, co se kolem něho děje; chce porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí; poznává, že se může mnohému naučit, raduje se z toho, co samo dokázalo a zvládlo
- učí se nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům
- odhaduje své síly, učí se hodnotit svoje osobní pokroky i oceňovat výkony druhých
- pokud se mu dostává uznání a ocenění, učí se s chutí

Kompetence k řešení problémů

dítě ukončující předškolní vzdělávání

- všímá si dění i problémů v bezprostředním okolí; přirozenou motivací k řešení dalších problémů a situací je pro něj pozitivní odezva na aktivní zájem
- řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého
- problémy řeší na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadních

zkušeností, fantazii a představivost- při řešení myšlenkových i praktických problémů užívá logických, matematických i empirických postupů; pochopí jednoduché algoritmy řešení různých úloh a situací a využívá je v dalších situacích

- zpřesňuje si početní představy, užívá číselných a matematických pojmů, vnímá elementární matematické souvislosti

- rozlišuje řešení, která jsou funkční (vedoucí k cíli), a řešení, která funkční nejsou; dokáže mezi nimi volit

- chápe, že vyhýbat se řešení problémů nevede k cíli, ale že jejich včasné a uvážlivé řešení je naopak výhodou; uvědomuje si, že svou aktivitou a iniciativou může situaci ovlivnit

- nebojí se chybovat, pokud nachází pozitivní ocenění nejen za úspěch, ale také za snahu

Komunikativní kompetence

dítě ukončující předškolní vzdělávání

- ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog

- dokáže se vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)

- domlouvá se gesty i slovy, rozlišuje některé symboly, rozumí jejich významu i funkci

- v běžných situacích komunikuje bez zábran a ostychu s dětmi i s dospělými; chápe, že být komunikativní, vstřícné, iniciativní a aktivní je výhodou

- ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní

- průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím

- dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává (knížky, encyklopedie, počítač, audiovizuální technika, telefon atp.)

- ví, že lidé se dorozumívají i jinými jazyky a že je možno se jim učit; má vytvořeny elementární předpoklady k učení se cizímu jazyku

Sociální a personální kompetence

dítě ukončující předškolní vzdělávání

- samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej

- uvědomuje si, že za sebe i své jednání odpovídá a nese důsledky

- dětským způsobem projevuje citlivost a ohleduplnost k druhým, pomoc slabším, rozpozná nevhodné chování; vnímá nespravedlnost, ubližování, agresivitu a lhostejnost

- ve skupině se dokáže prosadit, ale i podřídit, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje; v běžných situacích uplatňuje základní společenské návyky a pravidla společenského styku; je schopné respektovat druhé, vyjednávat, přijímat a uzavírat kompromisy

- napodobuje modely prosociálního chování a mezilidských vztahů, které nachází ve svém okolí

- spolupodílí se na společných rozhodnutích; přijímá vyjasněné a zdůvodněné povinnosti;

dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobí se jim

- při setkání s neznámými lidmi či v neznámých situacích se chová obezřetně; nevhodné chování i komunikaci, která je mu nepříjemná, umí odmítnout
- je schopno chápat, že lidé se různí a umí být tolerantní k jejich odlišnostem a jedinečným
- chápe, že nespravedlnost, ubližování, ponižování, lhostejnost, agresivita a násilí se nevyplácí a že vzniklé konflikty je lépe řešit dohodou; dokáže se bránit projevům násilí jiného dítěte, ponižování a ubližování

Činnostní a občanské kompetence

dítě ukončující předškolní vzdělávání

- svoje činnosti a hry se učí plánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat
- dokáže rozpoznat a využívat vlastní silné stránky, poznávat svoje slabé stránky
- odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem
- chápe, že se může o tom, co udělá, rozhodovat svobodně, ale že za svá rozhodnutí také odpovídá
- má smysl pro povinnost ve hře, práci i učení; k úkolům a povinnostem přistupuje odpovědně; váží si práce i úsilí druhých
- zajímá se o druhé i o to, co se kolem děje; je otevřený aktuálnímu dění
- chápe, že zájem o to, co se kolem děje, činnost, pracovitost a podnikavost jsou přínosem a že naopak lhostejnost, nevědomost, pohodlnost a nízká aktivita mají svoje nepříznivé důsledky
- má základní dětskou představu o tom, co je v souladu se základními lidskými hodnotami a normami, i co je s nimi v rozporu, a snaží se podle toho chovat
- spoluvytváří pravidla společného soužití mezi vrstevníky, rozumí jejich smyslu a chápe potřebu je zachovávat
- uvědomuje si svá práva i práva druhých, učí se je hájit a respektovat; chápe, že všichni lidé mají stejnou hodnotu
- ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit
- dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí (přírodní i společenské)

Klíčové kompetence v primárním vzdělávání:

1. kompetence k učení
2. kompetence k řešení problémů

3. kompetence komunikativní
4. kompetence sociální a personální
5. kompetence občanské
6. kompetence pracovní

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení
- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti
- poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění
- využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem
- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí
- chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu
- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního

dění a sportovních aktivit

- chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
- využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření
- orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení

Příloha č. 4 - Dotazník

Vážení respondenti,

ráda bych Vás touto cestou zdvořile požádala o vyplnění níže uvedeného dotazníku k tématu „**Postavení MŠ a 1. stupně ZŠ ve školské vzdělávací soustavě a obraz veřejného mínění na tyto dvě instituce**“ pro mou diplomovou práci. Vámi uvedené údaje v tomto dotazníku budou sloužit jako data pro statistický výzkum v mé diplomové práci. Vyplnění dotazníku Vám zabere zhruba 5 minut. Tímto Vám předem děkuji za Vaši ochotu a laskavost.

Jana Kráčmarová

Po přečtení otázky zakroužkujte pouze jednu odpověď. Děkuji.

1/ Vaše pohlaví ?

- a) Muž
- b) Žena

2/ Váš věk?

- a) 18 – 35
- b) 36 – 55
- c) 56 a více

3/ Vaše dosažené vzdělání

- a) základní
- b) středoškolské bez maturity
- c) středoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské

4/ Vaše bydliště?

- a) obec do 5 tisíc obyvatel

- b) obec od 5000 tisíc do 100000 obyvatel
- c) obec nad 100000 obyvatel

5/ Pracujete, nebo jste někdy pracovali ve školství?

- a) jako učitel, učitelka v mateřské škole
- b) jako učitel, učitelka v základní škole na 1. stupni ZŠ
- c) jako učitel, učitelka v základní škole na 2. stupni ZŠ
- d) jako učitel, učitelka na jiných typech škol
- e) jako nepedagogický pracovník
- f) nikdy jsem ve školství nepracoval

6/ Myslíte si, že je mateřská škola v České republice součástí školské vzdělávací soustavy?

- a) ano
- b) ne

7/ Myslíte si, že jsou pro mateřskou školu závazné „osnovy“ tzv. Rámcově vzdělávací program podobný jaký má základní škola?

- a) ano
- b) ne

8/ Je podle Vašeho názoru pobyt dítěte v mateřské škole přínosem pro jeho úspěšnost na 1. stupni základní školy?

- a) ano
- b) ne
- c) nedovedu posoudit

9/Které dítě podle Vašeho názoru zvládne pobyt v první třídě lépe a snadněji?

- a) dítě, které přichází z rodiny
- b) dítě, které docházelo alespoň rok do mateřské školy
- c) je to jedno, záleží na jednotlivém dítěti

10/ Je podle Vašeho názoru pro dítě mateřská škola stejně důležitá jako základní škola?

- a) je stejně důležitá
- b) MŠ je důležitější
- c) ZŠ je důležitější
- d) nedovedu posoudit

11/ Která instituce má podle Vás v České republice větší prestiž?

- a) mateřská škola
- b) základní škola
- c) stejně
- d) nedovedu posoudit

12/ Se kterou institucí podle Vašeho názoru více spolupracují rodiče dětí?

- a) s mateřskou školou
- b) se základní školou
- c) s oběma stejně
- d) nedovedu posoudit

13/ Podle čeho byste vybírali pro své dítě mateřskou školu?

- a) podle vzdálenosti na dojíždění
- b) podle prestiže školy (na doporučení od známých, z doslechu...)
- c) podle programu školy (jaké aktivity se tam pro děti připravují)

14/ Podle čeho byste vybírali pro své dítě základní školu?

- a) podle vzdálenosti na dojíždění
- b) podle prestiže školy (na doporučení od známých, z doslechu...)
- c) podle programu školy (jaké aktivity se tam pro děti připravují)

15/ Plní podle Vašeho názoru mateřská škola funkci:

- a) sociální
- b) výchovnou
- c) vzdělávací

- d) výchovnou a vzdělávací
- e) sociální, výchovnou a vzdělávací
- f) žádnou
- g) jiné funkce než ty, které jsou zde zmíněné (vypište prosím jaké)

16/ Plní podle Vašeho názoru základní škola funkci:

- a) sociální
- b) výchovnou
- c) vzdělávací
- d) výchovnou a vzdělávací
- e) sociální, výchovnou a vzdělávací
- f) žádnou
- g) jiné funkce než ty, které jsou zde zmíněné (vypište prosím jaké)

17/Jaké vzdělání by podle Vás měla mít učitelka v mateřské škole?

- a) střední odborné s maturitou
- b) vysokoškolské zakončené bakalářskou zkouškou
- c) vysokoškolské zakončené magisterskou zkouškou
- d) nezáleží na vzdělání, důležitý je kladný vztah k dětem

18/ Jaké vzdělání by podle Vašeho názoru měla mít učitelka v základní škole?

- a) střední odborné s maturitou
- b) vysokoškolské zakončené bakalářskou zkouškou
- c) vysokoškolské zakončené magisterskou zkouškou
- d) nezáleží na vzdělání, důležitý je kladný vztah k dětem

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jana Kráčmarová
Katedra:	Katedra primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Dominika Stolinská
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Postavení MŠ a 1. stupně ZŠ ve školské vzdělávací soustavě a obraz veřejného mínění na tyto instituce
Název v angličtině:	Status of Kindergarten and a Primary School in the Education System and the Public Opinion on These Institutions
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřená na zjišťování názoru široké veřejnosti na instituce školské vzdělávací soustavy – mateřskou školu a 1. stupeň základní školy. Teoretická část popisuje jednotlivé instituce od jejich historie až po současné pojetí, a také jejich postavení ve školské vzdělávací soustavě u nás a v okolních zemích. V praktické části jsou zpracovány dotazníky respondentů z řad široké veřejnosti různého pohlaví, věku a vzdělání, které tvoří základ daného výzkumu.
Klíčová slova:	Školská vzdělávací soustava, mateřská škola, 1. stupeň základní školy, vzdělávání, vzdělání, diplomová práce
Anotace v angličtině:	The diploma paper is focused on a survey of the general public opinion of the school educational system institutions – a nursery and the first stage of a primary school. A theoretic part describes particular institutions from their history to the contemporary conception. It deals with their position in the school educational system of the Czech Republic and of other countries. The questionnaires of respondents from the general public are processed in the practical part. The respondents differ in sex, age and education. The questionnaires serve as the basis of the research.

Klíčová slova v angličtině:	School educational system, nursery, first stage of a primary school, schooling, education, diploma paper
Přílohy vázané v práci:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Současná struktura školské vzdělávací soustavy v České republice 2. Seznam schémat a tabulek 3. Klíčové kompetence v preprimárním a primárním vzdělávání 4. Dotazník
Rozsah práce:	72 s.
Jazyk práce:	Český jazyk